

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 20 K

Fél évre — — — — — 10 „

Negyed évre — — — — — 5 „

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Az ígéret földje.

Nem arról a földről van szó, amely felé a zsidó népet egy százados vágy vezette, vágy, minő beleplántálódik néha egy egész nép lelkébe, mely annak csodás erőt és kitartást ad és egész történelmének irányítójává lesz. Nem a szentföldről van szó. Azok, akik a szentségeket a betükben és formákban látják, bocsássák meg nekem, ha ezt a földet, *Angola* földjét, melyről itt szó leszen, szintén ihletett földnek nevezem, mert, felfogásom szerint, ugyanazon szent tűz vezette oda a zsidóság egy küldöttségét, mely annak idején vezérelte a zsidó népet, amikor menekültek Egyiptomból, a szolgaság hazájából. Mert szentnek tartom azt a tüzet, mely a népeket a szolgaságból kivezeti. Ha csalódás éri is őket, ha az ut fáradalmi meg is törnék őket, szent a szabadság utáni vágy és szent a cél, amely felé igyekeznek.

Elöttem fekszik egy nagy, kék füzet, ahol komoly angol nyelven le vannak téve azok a tapasztalatok, melyeket az *Ito küldöttsége* tett *Angola* földjén, az ígéret földjén: Report of the work of the commission sent out of the Jewish Territorial Organisation. (Jelentés az Ito által kiküldött bizottság munkájáról).

Hát ez a könyv előttem, mely ma érkezett Magyarországra, reprezentálja egyikét a modern csodáknak, amelyek három napnál tovább tartanak és melyekben hinnünk kell, mert itt előttünk, teljes napfényben, teljes realitásban mennek végbe.

A ködös Albionban álmodozik egy nagy költő. Művei, nemes lelkének gyümölcsei elbájoltak egy egész világot és őt a költészet egyik fejedelmévé avatták. Élhetett volna nyugodtan, csillogó fényben, színes pompában. Izraelnek hívják, mint azt a népet, melynek történelme a költészet és valóság, a győzelmek és szenvedések páratlan hőskölteménye. Felriasztották az álmodozót Izraelnek hozzá eljutott

jajkiáltásai, kísérve az üldözők dühének ordításai által. Eljutottak hozzá ezek a jajkiáltások és lelki szemei előtt megjelent az a nép, mely annyi ezer év előtt Egyiptomban a pyramisokat építette, miközben a korbácsütések zuhogtak le a dolgozók hátára. Ez az én népem, gondolta. Nincsen joga, ki van szolgáltatva minden önkénynek és zsarnokságnak, de — pyramisokat épít. Ez az én népem, melyet bárhol, a hatalom bármely jelentéktelen letéteményese földönfutóvá tehet és mégis — sokallják az ő nem létező jogait. Ez az én népem, melyről azt mondják, hogy nem bírja el a föld, amelyen megtelepednek, de azért még sem bocsájtják el. Ez az én népem, melytől két ezer éve irigylük azt a világosságot, melyet a világnak adott és azért a szolgaság sötétségére kárhoztatják. Ráismerek Izraelre. És a költő tovább álmodozott. Ki kell vezetni ezt a népet a szolgaság hazájából. Nem tudom nekik visszaadni azt a földet, melyet a népek sorsának intézője egykoron apáinknak ígért, de erőt, szánakozást, szeretetet és áldozatkészséget fogok plántálni azoknak a szívébe, akiket egy kegyesebb sors oda vezetett, ahol nincs szolgaság.

És Zangvill Izrael megkezdte nagy munkáját. Meggyújtotta azt a csodás tüzet, mely ég, de soha sem ég el, az emberszeretet tüztét. Jöttek seregestől az egész világból, akik követték hívó szavát — és megindult a nagy kihelyezése egy szenvedő népnek oda, ahol nyugtot találhat, ahol dolgozván, nem rémitik a poroszlók fenyegetései, ahol vallását követvén, nem vétkezik a — közérdek ellen. Megindult a nagy telepítés Galvestonba, ezreket és ezreket megszabadítván az üldöztetéstől, a nyomortól, a megsemmisüléstől.

De a költő hazát keresett népének. Arról álmodott, hogy azt a nagy erőt, amely ezer és ezer veszélyben fenntartotta ezt a népet, egy helyre, egy hazában egyesítse. És nekiindult

a világnak. Tárgyalt államfőkkel, kormányokkal, ahol úgy fogadták, olyan komolyan, ahogy egy államalapítót megilleti. Nem az álmodozót látták benne, mert hiszen sajnálatos realitásokról beszélt, véres üldöztetésekről, kegyetlen fosztogatásokról, gyilkolásokról. És ime, az az erő, melyet másunнан kiüldöztek, kívánatosnaktartatott másutt. A költő szava, melyet a jogtalanság felett érzett megbotránkozás tett hatalmassá, megnyitotta és megvilágította az elméket és több helyről hazát kínáltak a kiüldözött zsidóságnak.

Ez a kék füzet egy ilyen — hazáról számol be: Angoláról. Látom a fényképfelvételeket az egyes vidékekről, látok tengert, látok hegyeket, patakokat, vizeséseket, látok egy nagy pusztaságot, melyet termő, áldásthozó földdé változtathatnak át azok, akiket az orosz és román föld, mint terhet akar magáról lerázni és a történelem szelleme rezeg át lelkemen. Mintha a történelem utjai ide vezetnének, ebbe a Portugália tulajdonát képező területre, mely hívja az emberi munkát, szorgalmat teremtő erőt. Ez a könyv azt mondja, hogy a költő a valóságot álmodta meg. Nem bizonyos, hogy Angolában fog megtelepedni a hazájából kiüldözött zsidóság, talán máshova fogja a sors terelni a zsidó népvándorlást. De, ime, itt az ígéret földje. Zangvill Izrael földet ígért a zsidóságnak és megmutatta, hogy van föld, amely hajlandó őket befogadni és ez a lehetőség millió lélekben fel fogja gyújtani a remény világát.

Quo nos cunque feret melior fortuna parente — akárhova fog bennünket vezetni a szülőhazánál kegyesebb sors; mehetünk és nyugalomra találhatunk: szólhatnak az üldözöttek.

Van Angolában hely elegendő és a jelentés szerint óriási területek éghajlat és egyéb viszonyok tekintetében — kitünőek. Igaz, Zangvill Izrael a zsidók által elfoglalandó területre nézve *autonómiát* akar, amíg Portugália csak absolut fenhatóságának fentartása mellett bocsájtja rendelkezésére a különben reá nézve értéktelen területet. Értem és átérzem Zangvill gondolatát. Képzelete száz és száz évvel előre siet és attól tart, hogy a most kívánatos zsidók századok múlva teherré lesznek, mert jelentkezni fognak a zsidók munkájának portugál várományosai. *Szalonikit* is a zsidók tették a kereskedelem és ipar elsőrendű centrumává és ime, fordult a sors — örülniök kell, ha *még* nem kergetik el onnan, bár már most is hallatszik a vád a jövevény görögök részéről, hogy tul-sok helyet foglalnak el. Igaza van Zangvillnak, mert hiszen megtanulta a zsidóság a századok folyamán, hogy vele szemben a jog mindig

talál egérutat, melyen beeressze a mindig diadalmas jogtalalanságot.

Mindamellet az vélném, hogy az autonómiát a fejlődésre lehet bízni. A kolóniák természetes fejlődése az önállóság vagy legalább is az autonómia felé vezet és azonfelül, mivel *minden* talp-alattnyi földnek van gazdája, ez a kérdés mindig fel fog merülni. A kiüldözött zsidóságnak egyelőre legalább nem autonómia kell, hanem béke, otthon, ahol dolgozzon és teremtsen. Nem érzem magam hivatottnak annak elbírálására, hogy *hol* legyen ez az otthon, de kétségtelen, hogy első sorban talaj kell ahhoz, hogy házat építsünk, akkor ez a talaj hazájává leszen annak a népnek, mely a vadonból kulturát varázsolt ki.

Ugy látszik, megvalósul két ezredévnek legcsodásabb álma. Megálmodta egy nagy költő isteni tüzzel lobogó lelke és testet adott az álomnak az a nagy erő, melyet a költő szava maga köré gyűjtött.

Fleischmann Sándor dr.

Glosszák a hétről.

□ Jó annak, aki mohamedán, s mint ilyen, hódítás jogán lett a magyar állam alattvalója. Jó annak, akit leigáztak Adakalén. Mert azonnal recipiálják is. Egy esztendő nem töltene az orsovai sziget csibukosai törvényen-kivüli állapotban, már készül a törvényjavaslat a recipiálásukról s mert így a mohamedanizmus bevett vallásfelekezetté válik hazánkban, biztos, hogy lesz a mohamedánoknak autonómiájuk és pedig egy autonómiájuk, mert nem fognak külön autonómiát adni a siitáknak és a szunnitáknak, noha lehet, hogy Adakalé száz törökje közül akad már most is egy, aki inkább a siitizmusra hajol s nem szunnita. Ez, nemde, hamar ment. Csak azért, mert ezek a mohamedánok kevesen vannak s valami különös hasznót sem okoztak, és előreláthatólag nem is fognak okozni tudni e honnak. Ha egymillióan lettek volna, ha ők is ezer esztendeje volnának itt, ha közülük is kikerült volna már sok kitünő magyar ember, akkor az ő recipiálásuk is eltartott volna vagy ezer esztendeig s az ezredik év végén, mikor már recipiálnák őket, akkor is autonómia nélkül szükölködnének és a recepciót ennél fogva természetesen nem lehetne végrehajtani. Az ember legyen exotikus. Mohamedánnak lenni Magyarországon: előkelő idegenség. A zsidó, persze, köznapibb jelenség, a magyartól meg sem különböztethető. Sem turbánt, sem bő bugyogót nem visel. Nem olyan észrevehető tehát. Ne csodáljuk eszerint, ha a zsidót utolsó sorban látják meg s ha látják is, akkor sem veszik észre. A mohamedán-egyház azonban nagy és hatalmas lesz hazánkban s ki tudja hová fog fejlődni még? Megtörténik, hogy száz éven belül már ezer hivet számlál s az ezer mohamedán

közül talán valamelyik érdemes lesz a miniszterelnöki állásra. Az istenért, nehogy ennek útja szegődjék.

*

A rák-ellenes szérum, a rádium-mezotórium első három adagát a magyar állam számára lefoglalta a budapesti egyetem kiküldöttje. Ez a ritka szer azonban sok, roppant sok pénzbe kerül. A három adag 105,000 koronába. És a tudományban nincs hitelűzet, a pénz azonnal kellett. Ki adta a pénzt? Nyilván az állam, de az állam azokban a napokban épen nem ért rá. Ő tudja, mivel volt elfoglalva. *Hatvany* József báró azonban gyorsan odaadta a pénzt, nehogy azt a három adag rák-ellenes szert el lehessen vitatni tőlünk. S az állam csak akkor utalta át az összeget, mikor már jobban ráért. Az állam kötelességét tehát egy zsidó báró teljesítette, mert az államnak nem muszáj mindig a helyén lennie, a zsidó bárónak muszáj. A zsidó báró ugyanis érzi, hogy a ráknak nincs felekezete, ellenben vannak országunkban olyanok, akik a mi felekezetünket az ország rákjának tartják, idegen, beteg kinövésnek, kioperálandónak. Ime, egy újabb bizonyíték arra, mennyire nem tartozik a zsidó e hazához. Annyira nem, hogy vannak pillanatok, amikor állam, kormány, hatóság és minden egyéb *helyett* cselekszik, mert ennek a nemzetnek a javát akarja. De azért le a zsidó bárókkal! Nem a bárókkal általán, mert a bárók lehetnek néppártiak s akkor nem le-velük, ellenben a zsidó bárók nem lehetnek néppártiak, tehát csak szipolyai lehetnek az országnak. Amint a fentebbi eset is mutatja.

*

Oroszországból. Stürmernek hívták a kurszki kormányzóság tanácsosát. Hívták ugyanőt a zsidók ostorának is, mert a leggyilkosabban a kurszki kormányzóságban üldözték a zsidókat. Nem elvi alapon. Dehogy. Mert mikor a sanyargatott zsidók följelentették Stürmert s a vizsgálat megindult, akkor kiderült, hogy Stürmernek csak olyan zsidók ellen volt kifogása, akik őt nem tudták megfizetni. Aki fizetett, maradhatott, aki nem fizetett, annak menekülnie kellett. Vagyis ez a zsidókergető egyáltalán nem is haragudott a zsidókra s miatta akár a kurszki kormányzóság összes lakói zsidók lehettek volna. És pedig — így lett volna kívánatos — gazdag zsidók, akik nem futnak el egy kitiltó rendelet elől, hanem megjelennek a kormányzósági tanácsos urnál és mélyen a zsebükbe nyulnak, mielőtt kezet fognának vele. Hogy jó üzlet-e az antiszemitizmus? Nagyszerű. A táviratok, melyek Stürmer esetéről szólnak, följegyzik még azt a röpke adatot is, hogy Stürmer koldusszegényen került Kurszba, de okos antiszemitizmusával fejedelmi birtokot és nagyszerű kastélyt gyűjtött össze magának. Ha a cári birodalom pogromrendezőinek anyagi ügyeit megvizsgálnák, csupa ilyen dolgok derülne ki. A pogromba nemcsak belehalnak az emberek. A pogromból nagyon sokan élnek. És pedig nem is valami szegényesen.

Egy új fórum.

Dicséret a férfiaknak, kik néhány évvel ezelőtt, nem riadva vissza az akadályoktól és nem hallgatva az akadémikuskodókra, megalakították az országos magyar rabbiegyesületet. Husz és néhány taggal kezdte működését, ma 170 tagja van, kik közül százötvenen papi állást töltenek be a hitközségekben (a többi rabbi-képesítést szerzett szemináriumi tanár, hittanár és paphelyettes) és egyesíti magában csaknem az összes magyarul szónokoló rabbikat Magyarországon.

Az országos rabbiegyesületet, őszinte örömkünkre, felekezetünk nagysúlyu országos szervezetévé látjuk fejlődni, melyre nagy és nemes föladatok várnak. A hitközségek támogatásával sokban járulhatnak hozzá ahhoz, hogy megállítsák sorainkban a széthullást és vallási züllést; fórummá válhatnak támasztott, vagy maguktól támadt félreértések eloszlatására és nem egy kellemetlen lappangó kérdés földerítésére. A szervezkedésben, az egyesülésben erő van, ami különösen nálunk elkel, ahol minden hitközség saját külön világát alkotja, aminek, koncedáljuk, lehetnek előnyei is, ami azonban bizonyos, az az, hogy hátrányait lépten-nyomon tapasztaljuk.

S hogy tudatában vannak föladatuknak a magyar rabbik, megmutatták komolyságukkal és fegyelmezettségükkel, mellyel a f. hó 23-ikán és 24-ikén a pesti izraelita hitközség tanácstermében hetedik közgyűlésüket lefolytatták. Megcáfolták az előítéletet, mely szerint a hivatásos szónokok türelmetlen hallgatók és meg-erőtelenítették azt a vádat is, hogy csak érdekeik istápolására egyesültek. Szerettem volna, ha hitközségeink tanúi lettek volna a magas nivóju, szigoru parlamentáris formában lefolyt vitáknak; ha gyönyörködtek volna a kivétel nélkül tiszta magyar fölszólalásokban, melyeket magasztos vallásos szellem hatott át. Szerettem volna, ha végig hallgatták volna a tanácskozást arról, miként lehetne elejét venni annak, hogy a falusi zsidó gyermekek ne nőjjenek föl hitismeret nélkül, hogy vándortanítókat kell alkalmazni, kik legalább egyszer hetenként keressék föl a falvakat, ahol zsidó hitoktatás nincs, és szerettem volna, ha hallották volna az elhangzott beszédeket leányaink jobb neveléséről, az imakönyveknek *tartalom* szerint való fordításáról, zsidó ifjusági iratok létesítéséről, vagy bizonyos zsidó házassági kérdések rendezéséről a Kiddusin és a Getlevél intézményeinek megóvására. Nem a maguk, hanem a zsidóság és a zsidó vallás érdekeit akarták előbbrevinni és előbbre is viszik, csak találjanak megértést hitközségeikben, csak szok-

ják meg, amiről eddig a nagy zsidó közönség nem igen vett tudomást, hogy van egy országos rabbiegyesületünk, van a magyar zsidóságnak egy új vallási fóruma.

S ha a maguk ügyeit is tárgyalták, ha szóvá tették a korpótléket, melytől elestek, a nyugdíjintézetet, mely nincs, de égetően szükséges, az özvegyi segélyt, melyet életbe akarnak hívni: ki veheti ezt tőlük rossz néven? Ha azon vannak, hogy kisebb képesítésű rabbik (köztük alig van ilyen) szintén részesedjenek állami segélyben, és hogy a korpótlék a 3000 koronánál nagyobb fizetéssel dotált rabbiknak is kijárjon, mint kijár az állam pénzéből pl. a protestáns lelkészeknek, — nem szolgálnak-e ezzel nemes ügyet és nem fontos-e ez a hitközségekre és a felekezetre nézve is? Szükséget szenvedő papok miként szentelhetik magukat teljesen magasztos feladatuknak? Hisz a pap is ember, az ő szívét is eltölti keserűség, ha övéit nélkülözni látja.

Ezek a panaszok különben csak csekély részét foglalták le a tárgyalásokra szánt időnek. Az idő javarészét két előadás töltötte be. Az egyik báró Eötvös Józsefről, a magyar zsidók emancipációjának előharcosáról szólt, abból az alkalomból, hogy f. év szeptember 3-án üli meg az ország e nagy ember századik születése napját, a másik Maimonides Mózes nagy törvénykönyvét a Jad-Hachzakát tárgyalta nagy tudományos apparátussal. Gyönyörű előadás volt midakettő, becsületére váltak volna a világ akármelyik tudományos akadémiájának. Sajnáljuk is nagyon a távolmaradottakat, kik tán ott lehettek volna. Tán nem nagy követelés, ha azt mondjuk, hogy a hitközség, melynek termében negyvenöt magyar rabbi gyült egybe, esetleg képviseltethette volna magát azon a gyűlésen, esetleg üdvözölhette volna egyházunk legelső szolgálait, sőt még az sem lett volna baj, ha egy teára hívta volna meg őket.

De ezt csak úgy melleleg jegyzem meg. Mert ha ezen a téren reklamációknak akarnám magam átengedni, első sorban „püspökjeink”-et kellene keresnem, kik még soh'sem vettek részt a rabbiegyesület gyűlésein. (Kár, hogy ezek a mi papi főuraink évek óta arra szoktatják a zsidó közönséget, hogy megbarátkozzanak a gondolattal, hogy minden zsidó mozgalom náluk nélkül folyik le, mintha nekik azokhoz a dolgokhoz semmi közük sem volna.)

Valószínűleg megint a rendezésben volt a hiba. Nem bánom, legyen így. Baj ez csak akkor volna, ha ezek a hibák akadályoznák a magyar rabbik országos szervezetét abban, hogy szárnyat bontson. De ez, hál' Istennek! nem

így van. A nagy urak addig tartják távol magukat, míg egy szép napon arra ébrednek, hogy a rabbiegyesület az ő hozzátevésük nélkül a magyar zsidóság egyik elismert felekezeti fórumává nőtte ki magát.

Szabolcsi Miksa.

Rabbigyűlés.

Az Országos Rabbiegyesület a héten tartotta meg Budapesten közgyűlését. Meglehetősen nagy számban kerültek ez alkalomból össze a haladó magyar zsidóság lelki vezérei, akik az ő legvitalisabb ügyeik megbeszélése mellett, hűvek lelki szükségleteinek kielégítéséről és egynéhány szakkérdés felől is tanácskoztak.

A közgyűlésen megjelentek: Neumann Ede dr. (Nagykanizsa), Fischer Gyula dr. (Budapest), Venetianer Lajos dr. (Ujpest), Lebovits József (Mágocs), Eisler Mátyás dr. (Kolozsvár), Herzog Manó dr. (Kaposvár), Elfer Jakab (Heves), Feldmann József dr. (Cegléd), Steinherz Jakab dr. (Székesfehérvár), Blau Lajos dr. (Budapest), Reichard Márk (Körmöcbánya), Schönwald Károly dr. (Tapolca), Bárány József dr. (Kecskemét), Stern Adolf (Facsád), Schwarz Mór dr. (Győr), Kiss Arnold dr. (Budapest), Feigl L. H. (Gyöngyös), Grossmann Zsigmond dr. (Budapest), Scheiber Lajos dr. (Budapest), Neufeld Ármin (Zólyom), Weisz Izsák (K. Szt. Péter), Jordán Sándor dr. (Szatmár), Goldberger Izidor dr. (Tata), Farkas József dr. (Budapest), Weisz Miksa dr. (Budapest), Frisch Ármin dr. (Budapest), Kriszhaber Béla dr. (Erzsébetfalva), Klein Dezső dr. (Nyitra), Weisz Sámuel dr. (Budapest), Lichtmann Mór dr. (Ujpest), Diósi-Wézel Sámuel dr. (Déva), Adler Vilmos dr. (Hatvan), Flesch Ármin dr. (Mohács), Kecskeméti Lipót dr. (Nagyvárad), Rudolfer Antal dr. (Alsólendva), Blumgrund Naftáli dr. (Nagyabony), Fényes Mór dr. (Budapest), Wellesz Gyula dr. (Budapest), Richtmann Mózes dr. (Budapest), Bände Zoltán dr. (Kispest), Gerstl Ignác dr. (Csongrád), Spiegl Ármin dr. (Esztergom), Urbach Henrik dr. (Zimony), Klein Adolf (Szirák), Krausz Mór (Komárom), Braun Salamon dr. (Budapest), Horvát Dezső dr. (Budapest).

A közgyűlést a gyengélkedése miatt távollevő elnök, Schnitzer Ármin dr., a tudós komáromi főrabbi helyett Neumann Ede dr., a nagykanizsaiak kiváló lelkipásztora vezette, akinek az egybegyűlteket köszöntő megnyitó beszéde után Fischer Gyula dr. pesti rabbi felolvasta Schnitzer Ármin dr.-nak ez alkalomra klasszikus héberséggel írt imáját. Ezt követte az elmúlt 3 éves ciklus munkájáról szóló elnöki jelentés, amelyet Löwy Ferenc dr. marosvásárhelyi főrabbi jegyző mutatott be.

A következő tárgy Neumann Ede dr.-nak Eötvös József báróról szóló nagyszerű emlékbeszéde volt, melynek hatása alatt állva, a közgyűlés kimondotta, hogy a beszédet ki-nyomatja, terjeszti, iskolakönyvekbe vétet föl belőle rés-leteket, azonfölül pedig a közgyűlés részvevői buzdítani fogják hitközségeiket és meg nem jelent kartársaikat, hogy f. é. szept. 3-ikán, Eötvös József báró 100. születése napján rendezzenek halhatatlan pártfogónk emlékének meg-tisztelésére ünnepnapokat. Mind e határozatokat éljenzés közben mondták ki s evvel a délelőtti tanácskozás véget ért.

Délután Blau Lajos dr. szemináriumi tanár tudomán-nyos előadása nyitotta meg a tárgysort. Maimonides vallástörvény kodexéről beszélt. Behatóan ismertette anyagát, kiterjeszkedett általában a kodifikatorius irodalomra, amely a VIII. században kezdődött. Az értékes, nagyszabású és

mélyen járó tanulmányból, mely lelkes ovációkat váltott ki a hallgatóságból, szintúgy Neumann dr. felolvasásából részeket fogunk leközozni.

A következő tárgy a magyar rabbitestület egy aktuális kari kérdése volt. Az elnök a lelkészi fizetéseknek korpótlékokkal való kiegészítéséről szóló, immár a képviselőházban és a főrendiházban is elfogadott törvényjavaslatáról tett előterjesztést, amely — miként annak idején a lelkészi fizetések kiegészítéséről szóló törvényjavaslat is — a zsidó lelkészek szempontjából hátrányos intézkedéseket tartalmaz. Visszaható erővel különbséget tesz a kisebb és nagyobb képesítés között, ami egyébiránt nem speciális zsidó, hanem minden felekezet papjaira kiterjedő rendelkezés és nemcsak a korpótlékok, hanem már a fizetésekiegészítés rendezésénél is fölmerült visszasság. A protestánsoknál, ahol egyébként nagyon kevés a kisebb képesítésű pap, minden lelkész fizetését kiegészítik a korpótlékokkal 3000 koronára, de nem a felekezet pénzéből, hanem külön erre a célra szerzett államsegélyből.

Az előterjesztést megtevő elnök javaslatára a közgyűlés elhatározta, hogy a sérelem elosztatása céljából eljár az Izraeliták Országos Irodájánál s alkalomadtán úgy a miniszterelnöknél, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszternél, hogy a zsidó lelkészi fizetésnek korpótlékok után legalább 3000 koronára való kiegészíthetése végett az Izr. Orsz. Irodája útján, épp úgy, mint a protestánsoknál történt, külön államsegélyt bocsássonak a felekezet rendelkezésére. Ugyanez alkalommal kérni fogják azt is, hogy tekintettel a zsidó hitközségek leg többjének rossz anyagi helyzetére, amelyen a hivek kimerített, sőt tulfeszített áldozatkészsége sem képes segíteni, a rabbik nyugdíj-ügyének, árva és özvegyi segélyének rendezésére szintén adjon a kormány államsegélyt, amelynek fölhasználásával és a felekezet kebelén belül indítandó akció eredményeinek igénybevételével ez a rég függő kérdés a megoldás útjára legyen terelhető.

A tárgyalások további anyagául egyes rituális — válási, házassági — továbbá oktatásügyi kérdések szolgáltak. Az oktatásügy terén egy ifjusági lapnak és az ifjusági műveknek az eddiginél nagyobb szerepet kívántak juttatni és evégből az egyesület rajta lesz, hogy megfelelő ifjusági irodalom keletkezzék.

Azután egyesületi szervezeti kérdések kerültek sorra. Kimondták, hogy az eddigi szokástól eltérően, nem három évenként tartanak közgyűlést, hanem *évenként*, ámbár a tisztujítások érvényességét tovább is meghagyják 3 évre. Az évi közgyűlést pedig úgy tartják, hogy azoknak keretébe nagyobb érdeklődést keltő több felolvasást vagy előadást fognak illeszteni.

Végül a tárgysor keretében megejtették a tisztujítást, melynek eredménye a következő: Elnök: Schnitzer Ármin dr. I. alelnök: Neumann Ede dr., kit a közgyűlés, tekintettel az elnök előrehaladott korára és gyengélkedő állapotára, az *ügyvezetéssel* megbiz. II. alelnök: Fischer Gyula dr. I. jegyző: Venetianer Lajos dr. II. jegyző: Löwy Ferenc dr. Pénztáros: Edelstein Bertalan dr. Ellenőr: Hevesi Simon dr. Választmány: Blau Lajos dr., Guttmann Mihály dr., Steinerherz Jakab dr., Perls Ármin dr., Löw Immanuel dr., Kiss Arnold dr., Klein Mór dr., Klein József dr., Eisler Mátyás dr., Schwarz Mór dr., Herzog Manó dr., Kecskeméti Ármin dr., Bárány József dr., Rosenstein Mór dr., Feldmann József dr., Feigl L. H. Választottak ezenkívül több bizottságot.

A közgyűlés a rabbiszeminárium igazgató mesterét, Bacher Vilmos dr.-t, aki betegsége miatt nem jelenhetett meg a közgyűlésen, valamint gyengélkedése miatt távollevő agg elnökét, Schnitzer Ármin dr-t táviratilag üdvözölte.

Az elnöklő indítványára, a közgyűlés befejeztével, a rabbik az Izraeliták Országos Irodájában jelentek meg, hogy *Mezey Ferenc* dr-t a rabbiegyesület nevében azért az intenzív munkáért, mit a felekezet érdekében évek hosszú sora óta, szinte magára hagyatva, kifejt, köszöntsék és hogy megkérjék, miképpen az Izraeliták Orsz. Irodája úgy a fizetéseknek állami segítséggel való kiegészítésére, mint a nyugdíj, árva és özvegyi segély rendezésére irányuló akciójukban őket avval a szeretettel és lelkesedéssel támogatassa, amelyet Mezey Ferenc dr-tól megszoktak. A szónok Neumann Ede dr. volt.

Mezey Ferenc dr. melegen köszönte meg a megkapó figyelmességet és készséggel ígérte meg a távollevő elnök nevében is a támogatást, melyre mint eddig más alkalmakkor, úgy ezuttal is gondoltak, amennyiben a korpótlékokkal való fizetésekiegészítés ügyében ama intézkedések korrigálására, melyek a papok szempontjából sérelmesek, már is felterjesztést küldtek a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. Örül, hogy ebben az ügyben egy uton járnak s általában kéri, hogy a papok támogassák az Irodát akciójában, hogy eljárásának evvel súlyt és nyomatókat adjanak.

*

Még egy epizódról kell ez alkalommal megemlékeznünk. Ez a rabbigyűlésen a választások megejtése után fordult elő, amikor *Jordán Sándor* dr., a szatmári statusquo hitközség főrabbiája annak a tisztségnek az elfogadását, amelyre megválasztották, arra a kérdésre való kielégítő válaszhoz kötötte, vajjon a *rabbiegyesület a Sulchan-Aruch alapján áll-e?* Ennek a kérdésnek a föltevését — amelyre egyébiránt az összes résztvevők avval a közfelkiáltással feleltek, hogy ilyen kérdést még csak föltenni is bántó — valamelyest indokolhatóvá és tisztázandóvá az autonómiai százsz bizottság ama ünnepélyes kijelentése tette, hogy a *Sulchan Aruch* alapján áll az egész magyar zsidóság, amit némelyek helytelenítettek, illetve fölöslegesnek mondtak. A fölvetett kérdést az elnöklő Neumann Ede dr. megfelelő tapintattal úgy intézte el, hogy ez a kérdés nincs napirenden, érdemlegesen tehát ezuttal nem lehet vele foglalkozni; de *Blau Lajos* dr. szemináriumi tanár, aki a kérdéssel tudományosan foglalkozott, nem tért ki a válaszadás elől. A nála rendelkezésre álló nagy apparátussal nyomban kifejtette, hogy a *Sulchan-Aruch* alapjára való helyezkedés elégtelen, mert avval a vallástörvények lezárva nincsenek. Van újabb irodalmunk is és ez szintén elfogadandó, illetőleg figyelembe veendő. Amit ő kíván, az tehát nem kevesebb, hanem *több*, mert a zsidóság nemcsak a *Sulchan-Aruch*, hanem az azóta keletkezett újabb vallásirodalom alapján is áll. A fejtegetést, az álláspont indokolását nagy érdeklődéssel hallgatták, de vita tárgyává nem tették.

Fehér Színház.

Nagyon előkelő pátronusai vannak az új eszmének, amely Fehér Színház címkével merült föl a kultura látóhatárán. Még Csernoch János, esztergomi érsek is amellet nyilatkozott, hogy egy ilyen színháznak okvetlenül létre kell jönnie. Ha csak azért kellene ez a színház, mert Budapesten kevés színház van, azt lehetne mondani: jó, alapítsanak még egyet. Ha azt állítanák az alapítók, hogy ami színház van, az rossz: ebbe is bele lehetne nyugodni. Majd csinálnak ők egy jobbat, isten segítségével. De ez a Fehér Színház tulságosan olyan formájú, mintha fekete

színháznak készülne s ezért nagyon meg kell gondolni, hogy valóban megalapítandó-e? Némi nyomait a Fehér Színháznak mi már látjuk is és nem látjuk valami nagyon kecsegtetőnek.

Hallottak már az olvasók a budai passziójátékokról? Nyilván. Egy Kömley Gyula nevű színész passziózott huszonnyolcszor egymásután Budán, eljátszatván Krisztus kinszenvedését, jó családokból való budai fiukkal, leányokkal. Csak épen Krisztus szerepe maradt sokáig kiosztatlanul, mert erre hivatásos színész kellett. S ahogy a világtörténetben Krisztus szerepére egy zsidó vállalkozott, akként Budán sem tudtak másmilyen Krisztust találni, csak zsidót. Nehogy pedig ebből baj legyen, a XX. század budai Krisztusa tovább ment egy lépéssel, mint nagynevű elődje, s áttért hamar a keresztény-katolikus hitre, hogy a krisztusi szerepet most már a valóságosság látszatával eljátszhassa.

De aztán továbbcipelték e passziójátékot Mária-remetére, ahol bizony nem valami magasnívójú közönség nézte végig egy-egy hatoskáért, hogy miként gyötrik Krisztust halálra a zsidók. S a derék sváb paraszt, aki végignézte a passziót, ezen szavakba öntötte benyomását, amit az egész produkcióról nyert:

— Reszkednek a zsidók, de jól van ez nekik!

Amint ebből látható, a remetei sváb hamarosan elvonatkozott a történeti levegőtől s modernizálta a színpadon lejátszott eseményt s valószínűleg a falujabeli Spiccer Izsó nevű zsidó kocsmáros nézte Krisztus fölfeszítőjének, elgondolván, hogy ha alkalma lesz rá, majd megfizet ő e zsidónak mindazért, amit Krisztus ellen elkövetett. Vagyis a passziójáték nem tulságosan egészséges a nép számára, mert biztos, hogy a felekezeti békességet nemcsak elősegíteni nem fogja, hanem igen alkalmas arra, hogy a legnagyobb mértékben megbontsa. A Fehér Színháznak erre a felére sincs szükségünk.

De nincs a másik felére sem, ami abban állna, hogy mindent, ami nem Fehér Színház, sorra lezsidózzanak. Erre mostanában Nagy-Németországból jön a példa, ahol Hauptmann Gerhardtnek, a legnagyobb élő drámaírónak egy ünnepi darabját tiltotta be a hatóság, mert veszedelmesnek ítélte. Németország egyenes-gondolkodású közönsége pedig összeállt, hogy demonstráljon Hauptmann mellett, akit pályáján amúgy is hihetetlenül sok méltatlanság ért. Mire Németország legelőkelőbb, legarisztokratább lapja ezt írta a készülő demonstrációról:

— Gyönyörű zsidó tüntetés lesz ez!

Ebben az esetben a keménynyaku német protestantizmust éri a zsidóság vádja s talán Hauptmann is. Mert minden, ami az uralkodó irányzatnak opponál: zsidó, még akkor is az, ha különben négyszáz év óta református és Hauptmann Gerhardtnek híjják is. Ez ismét a Fehér Színház. Mert a Fehér Színház az az intézmény, amelyben jó katolikus irányzatú rossz darabokat játszanak. Hauptmann például nem tud írni a Fehér Színház számára, ő vörös író, ennek következtében sárga író, vagyis zsidó és mindenek, akik őt támogatják, vagy támogatni akarják, szintén zsidók.

Parancsolnak még egy részletet a Fehér Színházról? Van még egy. A Fehér Színháznak ugyanis — természetes — fehér kritikája is lesz majd, s hogy ez a fehér kritika milyen lesz, abból izelítőt a bécsmelletti Badenből kaptunk, ahol a Nyári Színház primadonnája revolverrel főbe lőtte magát, mert a Christlichsoziales Volksblatt Danis nevű kritikusa, aki szabad óráiban órásmester, harapós kritikákat írt a színésznőről, akiről azt hitte, hogy zsidó. A nő nem volt zsidó, ellenben agyonlőtte magát és a fehér kritikust a közönség nyílt utca során hatalmasan elverte.

Ezek a Fehér Színház alapvető munkálatai, s mert igen csunyak, nem támogatjuk a Fehér Színházat. Hogy mégis elkövetkeznék, attól nem tartunk, mert csak úgy tudna megalakulni, ha a katolikus főpapság erősen az erszényébe nyulna. Ezt pedig nem teszi. Inkább nyilatkozik a lapokban, hogy mennyire helyesli az eszmét s mily okvetlenül megvalósítandónak véli. De pénzt? Nem. Élükön Csernoch Jánossal, aki egyike a legragyogóbb magyar nem-adóknak, pénzt nem fognak adni annyit, amennyi a színházra kellene. Esetleg semennyit sem adnak, pedig egy ilyen tendenciás színházra sok pénz kell. Mert ahogy a lapjaikat nem tudja eltartani a közönség, akként a színházuktól is távol fog maradni. És — mi zsidók mondjuk, akik értünk hozzá — a színház még költségesebb, mint a lapüzem. Tessék megkérdezni a zsidó színházak zsidó igazgatóit, például Beöthy Lászlót, Tóth Imrét, Bánffy Miklós grófot. Ők tudják, hogy nincs publikum nélkül színház, s publikum viszont nincs jó produkció nélkül. A Fehér Színház azonban nem játszhatja majd a zsidó írókat s a jó darabokat egyelőre kizárólag ezek írják. Alapjában véve tehát kétségbe vagyunk esve a Fehér Színház jövője felől. De azért tán mégis alapítsák meg. Mert ha megalapítják, ezzel végleg kitörik az eszme nyakát, ami nagyon hasznos lesz és kívánatos.

Pax.

A német császár és a zsidók.

A német zsidók fontos szerepet visznek azokban az ünnepségekben, amelyeket Vilmos császár trónralépésének huszonötödik évfordulója alkalmából rendeznek. Ő felsége kívánságára minden, ezen a napon beszédett pénz jótékonycélokra fordítandó s zsidók minden lehető megtesznek, hogy minél nagyobb összeget gyűjtsenek össze, amelyből majd II. Vilmos nevét viselő jótékonyági zsidó intézmények létesülnek. Különösen Németország déli részében igyekszik a zsidóság a német császár iránt érzett hódolatát azzal is kimutatni, hogy a szegényeket és szenvedőket megsegíti. Berlini zsidó körökben az a hír kapott lábra, hogy a minap a német császár így szólt egyik zsidó barátjához: „Meg vagyok győződve arról, hogy az ön népe most ismét tanujelét fogja adni jószívűségének és nagy mértékben hozzá fog járulni emberbaráti reputációja növeléséhez.” A császárnak valóban oka van arra, hogy zsidó alattvalói emberbaráti tevékenységéről jó véleménye legyen. Akárhányszor csak felhívást intéz valami jótékonyági, tudományos vagy művészi cél érdekében, mindenkor a zsidók jelentkeznek elsősorban. Amikor két év előtt

arról volt szó, hogy tudományos kutatások céljából egy 10,000.000 márkába kerülő akadémiát építsenek, a szükséges összegnek csaknem a felét gazdag német zsidók adták össze.

A császár 25 éves jubileuma alkalmából száz meg száz könyv és röpirat jelent meg Németországban, mely II. Vilmos egyéniségével és uralkodói kvalitásaival foglalkozik. A sajtó természetesen hosszú cikkeket szentel a császárnak. Írók és újságírók egyaránt elismerik, hogy a német császár nemcsak, hogy nem ellensége a zsidóknak, *hanem őszinte barátjuk*. A liberális sajtó különösen azt emeli ki, hogy a császár sokkal többet tett a németországi antiszemitizmus gyengítésére, mint amennyit a nagyközönség tud. Amikor II. Vilmost Poroszország királyának és a német birodalom császárájának kiáltották ki, az antiszemita-érzetet tetőpontján állt Németországban. Stöcker, a nagy antiszemita demagóg, aki annyira hozzájárult a feketejárvány terjesztéséhez, népszerűségének tetőpontján állt. Bismarck szintén nagy antiszemita volt. Azt hitték, hogy a fiatal Vilmos eszköze lesz a terjedő antiszemitizmusnak és a reakcionárius eszméknek. Némelyeknek oly erős volt ez a hitük, hogy nemsokkal trónralépte után *arra kérték*, hogy antiszemita törvényjavaslatokat támogasson a Reichstagban.

Az ifju uralkodó megtagadta kívánságaikat és nemcsak, hogy nem azonosította magát ily törekvésekkel, hanem rövidesen kiadta az utját az izgatónak. Elbocsátotta Bismarckot — persze nem csupán antiszemita gondolkodásmódja következtében — s elbocsátotta Stöckert, *de őt már tisztára antiszemita propagandája folytán*. A fiatal császár erről azt a kijelentést tette, hogy egy udvari káplán, akinek a bibliát magyarázni kötelessége, nem lehet egy személyben antiszemita szónok. Oly nagy volt a császár Stöcker iránt érzett ellenszenv, hogy midőn egynéhány év múlva elhunyt, szakítva minden udvari tradícióval, nem küldött részvét-táviratot az özvegyének s a részvétnak egyáltalán semmi jelét nem adta. Az antiszemiták nem is bocsátották meg neki ezt és nyíltan azzal vádolják, hogy a zsidóknak kedvez.

A junkerek különösen azért neheztelnek a császárra, mert kiváló zsidó férfiakkal barátkozik, amilyen p. o. Ballin, a Hamburg—Amerika—Linie igazgatója, dr. James Simon, a Hilfsverein érdemes elnöke, Rathenau és több más tekintélyes zsidó. Ő felsége legbensőbb barátja, mint tudvalevő, Sommer casseli zsidóhitű bíró, aki a gimnáziumban osztálytársa volt. Természetes, hogy a konzervatívok és az antiszemiták nincsenek elragadtatva a zsidóhitű bíró és a császár közötti intim viszonytól.

II. Vilmos, uralkodása alatt, gyakran kimutatta a zsidók iránt érzett rokonszenvét. Csak 20.000 márkás adományára kell gondolnunk, amelyben Wischtilen orosz városka zsidó károsultjait részesítette. Ez a városka közel van ugyan a porosz határhoz, de a császár cadineni kastélyától több mint 25 mérföld választja el. Mégis, amikor a császár a nagy tüzvészről értesült, amely Wischtilent csaknem teljesen elpusztította, rögtön odasietett. *Lovon tette meg az utat*, csupán egy hadsegéde kíséretében. Megérkezve a városka piacára, elküldött a hitközség képviselőiért. Azok rosztól tartva, remegve járultak elébe, de nem csekély volt örömteljes meglepetésük, amikor a császár vigasztaló szavak kíséretében 10.000 márkát nyújtott át nekik, hogy osszák ki a tüzvészről sújlottak között.

ITO.

Az ITO angolai jelentése.

A Jewish Territorial Organisation által kiküldött expedíció, amelynek feladata volt megvizsgálni, hogy Angola alkalmas-e zsidó telepítések céljára, most adta ki — mint többször jeleztük — hivatalos jelentését. A jelentéshez az ITO igazgató-tanácsa előszót, Zangwill pedig történeti és politikai bevezetést írt.

Zangwill bevezetése több mint 6 oldalt tesz ki. Angola földrajzi viszonyainak ismertetése után rátér az Angola-kérdés történetére. Érdekes világításban mutatja be Portugália magatartását (tudvalevőleg Portugália közeledett a zsidósághoz és nem fordítva) és az angol államférfiak felfogását. Elmondja a bécsi ITO-konferencia történetét és végül a politikai kérdésekre vonatkozó egyéni véleményének ad kifejezést.

A jelentés legnagyobb részét J. W. Gregory dr., a glasgovi egyetem nagyhirű geológia-tanára, ki az ITO expedícióját vezette: állította ki. Ismerteti az expedíció történetét, az ország geológiai alakulását, egészségi, hőmérséki és mezőgazdasági viszonyait. A politikai tényezőket is mérlegeli és *arra a meggyőződésre jut, hogy az ITO nehezen találhatna olyan gyarmatot, amelynek rendbehozása kevésbé költséges, melynek éghajlata és politikai viszonyai kedvezőbbek volnának, mint Angoláé*. Ezzel szemben, a függelékben Sir Harry Johnston és H. V. Nevinson, pesszimisztikusabb szemmel nézik az angolai viszonyokat.

A jelentés, melyet az egész művelt világ, de különösen Oroszország zsidósága óriási figyelemmel várt, az angol külügyminiszteriumi reportok „blaubuch“-formájában van tartva; térképek, fotografiai felvételek diszítik és geográfiai és kémiai tabellák egész serege található benne.

Az angol jelentésnek három nyelven készülnek fordításai: oroszul, zsargónul (jidis) és németül. Az első kettőt a kievi bizottság, az utolsót a *bécsi itoista-szervezet* végzi. A magyar ITO elnöksége a jelentésből mindenestre német nyelvű, vagy, ha a fordításra fedezet mutatkozik, magyar példányokat fog a helyi bizottságok elnökségeihez küldeni, hogy a végtelen fontos és történelmi jelentőségű iratból tájékozódjanak és a bizottsági tagokat is informálják.

A portugál szenátusból.

Az angolai ügyben különben Londonból ezeket sürgönyözik nekünk június 26-ikán:

A portugál szenátus megkezdte az angolai zsidótelepítésre vonatkozó törvényjavaslat tár-

gyalását, melyet az alsóház tudvalevőleg már elfogadott. A javaslaton az ITO változtatásokat kért, de minthogy újabban Portugáliában ellenzéke támadt a dolognak, csak most kezdhették tárgyalni. A gyarmatügyi-bizottság elfogadta az ITO azon változtatását, hogy földet úgy egyeseknek, mint a társulatoknak adnak egész $1\frac{1}{4}$ millió holdig. A szenátus hozzáfűzte ehhez, hogy a földet 2250 holdnyi részletekben fogják adni. *Pimenta* szenátor, az ellenzék vezére, az egész javaslat napirendről való levétele mellett szól. A gyarmatügyi miniszter kijelentette, hogy Angola kolonizálása elsőrangú nemzeti érdek s ha Portugália nem siet a törvényjavaslattal, akkor egy szép napon ki fogják őt idegen hatalmak üzni saját, ugaron fekvő előnyös gyarmataiból, a közjó nevében.

Zangvill ezalatt Londonból személyesen vezeti a tárgyalásokat a lisszaboni körökkel azzal a célzattal, hogy a *Gregory* tanár által, annak jelentésében proponált módosítások mind bevétesse a szenátus előtt fekvő javaslatba.

Galveston.

Az ITO másik nagy munkaágáról, a szakadatlanul folyó galvestoni telepítésről szól a következő *brémai* sürgönyünk június 24-ikéről:

Mióta a nevezetes londoni ülés elhatározta a galvestoni telepítés kibővítését, most indult el az első nagy csapat orosz-zsidó a texasi új hazába. A csapatok eddig 120—150 emberből állottak, az új csapat azonban már 300 *kivándorlóból*, akik már kész munkálmakokat találnak megérkezésük után. *Jochelmann* dr. személyesen ügyelt fel a behajózásnál és gondoskodott vallási és rituális ellátásukról az átutazás közben.

Az osztrák ITO felhívása.

Bécsben a következő felhívást tették közzé:

„A bécsi itoista-egylet nemrég ujjaalakult és most elhatározta, hogy végtelenül fontos céljai megvalósítására a nagy nyilvánossághoz fordul.

Programmunk, mely a Zangwill Izrael híres angol író elnöklete alatt működő Jewish Territorial Organisationé, menedékhelyet akar biztosítani a vallásuk miatt üldözött zsidóknak és egyszersmint céljául tűzte ki a zsidó kivándorlásnak az állami törvények keretei között való rendezését és a kivándoroltak munkával való ellátását is.

E tekintetben az ITO büszkén mutathat arra a tevékenységre, melyet mint a kivándorlás regulázója kifejtett: *Galveston a mi szervezetünk dicsősége*. 1912. júliusáig 6000 orosz zsidót vittünk az Egyesült-Államok e délnyugati kikötőjébe. A környékbéli államokban valamennyinek van munkája és keresete.

Az ITO ezenkívül jelenleg egy zsidó földmunkaszervezetet készít elő, amennyiben Északamerikában farmerkolóniát alapít. Itt is gondoskodás történik arról, hogy az egyeseket, míg önállóak nem lesznek és existenciájuk nincs, ne hagyják el.

Alig nyolc évi fennállása alatt az ITO, melyhez a világ legelső zsidó személyiségei tartoznak, rendezte a kivándorlást, megkezdte a földmunka-kolonizálás szervezését és komoly tárgyalásokat folytat az üldözött zsidók számára biztosítandó *állandó menedékhely tekintetében*.

Erre a célra az illető kormányok felajánlották nekünk hivatalosan a portugál Angolát Délnyugatafrikában, melynek 200.000 négyzetkilométer a területe s a középamerikai Honduraszt. Mindkét országot az ITO most tudományos alapon kikutatja.

Ezt az egész világ zsidóságát átölelő szervezetet akarjuk támogatni és felvirágoztatni egész Ausztriában. Minden zsidó, kinek szívében fekszik elhagyott testvéreinek nyomora, lépjen be és szerezzon új tagokat. *A szomszéd Magyarországon 1912. év ősze óta 5000 új tag jelentkezett. Mi osztrákok nem fogunk visszamaradni!*

Bécs, június 20. *Jakob Engel* dr. ügyvéd, hitk. előjáró, az ITO elnöke, *Krenberger* dr. igazgató, *Lövy* dr. alelnökök. *Landeis* vezérigazgató, *Bloch* dr. szerkesztő, *Krausz* *Jakab* szerkesztő, *Blau*, *Basz* keresk. tanácsosok, *Frankl* császári tanácsos, *Pollák*, *Pozsony* kir. tanácsosok stb. stb. választmányi tagok.

Az eheti új bizottság-alakulásokról és jelentkezésekről legközelebb számolunk be.

HIREK.

— **A pozsonyi égettek számára** annál a meleg, testvéri érdeklődésnél és együttérzésnél fogva, amelyet szerencsétlenségük a zsidóság szívében országszerte keltett, a héten ismét több adomány futott be hozzánk. Nem oly számottevő arányokban ugyan, mint az előző heteken, de még mindig igen figyelemreméltó és példaadó méretekben. A híres régi jesibát és a pozsonyi felekezeti intézményeket nagy bajukban készséggel segíti a mi olvasó közönségünk, amely nobilis gondolkodásának már oly sokszor adta föl-emelő tanujeleit. Reméljük, hogy azok a tanujelek ezuttal még távolról sincsenek kimerítve s még egynehányszor módot fognak nekünk nyújtani arra, hogy őket följegyezhessük, annál is inkább, mert ha a *Pester Lloyd* és más lapok gyűjtése révén számos hitközség és felekezeti intézményünk már a lapunkban indult gyűjtést megelőzőleg, azon melegében eljuttatta a maga segítségét a pozsonyi kárvallottaknak, még mindig sok oly hitközség és felekezeti intézményünk maradt, amely a segítő munkában, a tehetősebb hitfelekkel együtt, részt venni és az együvértartozást, az együttérzést tétvével is igazolni törekszik. Az e héten beérkezett adományok ezek:

A mohácsi hitközség és intézményeinek gyűjtése 316.— K

Hozzájárultak: Mohácsi Chevra Kadisa 100, Izr. Hitközség 100, Izr. Nőegylet 50, Blau Rezső 25, Friedländer Dezső 10, Kohn Sámuel 2 korona. Weinman Izidor gyűjtése: Ehrenfeld Antal 2, Paunz Zsigmond 5, N. N. 3, Krausz Viktor 2, Weinman Izidor 2, Schwartz József 1, Lusztig Pál 2, Singer Ignác 2, Adler Sándor 1, N. N. 1, Barta Ede 1, Müller Hugó 1, Engel Mór 1, Kálmán Sándor 1, Flesch Ármán dr. 2, Paunz Mór 2 korona.

Az ajkai hitközség gyűjtése 41.— K

Hozzájárultak: Pfeifer J. H. 1, Steiner Adolf 2, Volák Simon 1, Steiner Ignác 1, Kollin Dávid (Berénd) 2, Ney Pál 1, Hitközség 10, Neu Gyula 1, Deutsch Antal 1, Kollin Antal 1, Schwarcz Sándor 1, Neu Antal 1, Bauer Herman 1, Kollin Mór 1, ajkai Chevra Kadisa-egyesület 10, Lázár Antal 1, Löbl Ernő 2, Weisz Adolf 1, Hirschler Dezső 1, Steiner Mór 1 korona.

A zalaegerszegi hitközség előjárósága 50.— K

A csákvári hitközség gyűjtése 29-70 K

Hozzájárultak: Izr. nőegylet, chevra kadisa 5—5 K, Sterk Jakab, Schwarz Károly, Stauber Antal 2—2 K, Brsest Lipót, özv. Redl Mórné, Grauer Zsigmond, Kohn József, Szántó Emil, Reichard Mór, Redl Adolf és Miklós, Weisz Mór, Silbermann Hermann, Beer Zsigmond, Herzog Emil, Klein Gáspár, Steppinger Zsigmond 1—1 K, Perl Lipót 50 f, Kohn Miklós 20 fillér.

Holitsch Rezső dr. (Budapest)	30— K
Steiner Jakab (Cegléd-Bercel)	10— K
özv. Neuberger Ignácné (Budapest) a Mult és Jövő révén	10— K
Fekete Fülöp (Budapest), özv. Schwarz Mórné (Kisujszállás) révén, fele a jesibának	10— K
Homonnai izr. filléregylet adománya, felerészben a je- sibának	10— K
Neufeld Jenő (Budapest)	2— K
E heti gyűjtésünk	508 70 K
Hozzáadva az előző héten kimutatott	5770 72 K
Összesen	6279 42 K

A mult heti kisvárdai 17 koronás gyűjtéshez hozzájárultak: Fried Sámuel 5 K, Wieder Jenő és Kolman Ignác 2—2 K, Ellenbogen Béla, Klein Sándor, Blau Sándor, Engländer Márton, Braun Samu, Grosz Illés, Kovács Emil, Donnan Jakab 1—1 K-val.

— **Nagy hagyományok.** Özv. Berger Józsefné, szül. Helsing Mária, ki Budapesten a mult héten hunyt el, kétszáz ezer koronát meghaladó értéket képviselő jótékony hagyományaival örök emléket állított jó szívének, nemes gondolkodásmódjának. — A megboldogult Sváb Sándornak a sógorasszonya volt (feleségének a nővére), aki régóta élt gyászos özvegységben. Életében is sok jót tett ugyan, támogatta rokonait és azokat a szegényeket, özvegyeket, árvákat, akik a közelébe férközhettek; de egyébként visszavonult életet élt és bár ezeket áldozott emberbaráti munkákra, a nyilvánosság előtt nem szerepelt. Most kitűnt, hogy rokonai és a szegények részére takarékoskodott. Rokonai részére félmillió koronát hagyott és négy fő, a maga, elhunyt férje és elhunyt leánya, Fanny nevére létesített, együttvéve 200,000 koronát képviselő alapítványának hasznélvezetét is családtagjaira testálta. E négy főalapítvány a következő: 60,000 K a zsidó kórház javára, 60,000 K az izr. ösztöndíj-egyesület számára, 40,000 K a pesti chevra kadisa szeretetháza javára és 40,000 K a Wechselmann-féle vakok intézete javára. E kétszáz ezer koronán kívül a jámbor életű örökhagyó még 25,000 K-át rendelt különféle felekezeti jótékony célokra. Ebből 7000 K-át a pesti chevra kadisa, 6000 K-át a fiu-árvaház, 6000 K-át a leányárvaház, 2000 K-át az izr. siketnémák intézete, 1000 K-át a zsidó kórház és 1000 K-át a pesti hitközség szegény-alapja kap. E haláleset alkalmából a héber betűs orthodox ujság megemlíti, hogy özv. Berger Józsefné a háztartásában mindig orth. kóser húst fogyasztott, amiből orthodox érzelmeire von következtetést s éppen azért csodálatosnak tartja, hogy az örökhagyó 225,000 K-nyi alapítványaiból és hagyományaiból orthodox intézmények javára semmit sem hagyott. Mi ebben semmi különösét nem találunk. Még pedig azért nem, mert az örökhagyó nyilván tisztában volt vele, hogy ha hagyományait a haladó hitközség intézményeire hagyja, annak kedvezményeit orthodoxok is, még pedig arányukat messze fölülmuló mértékben, élvezni fogják, hiszen a pesti hitközség intézményeiben senkitől sem kérdik, mely árnyalathoz tartozik, sőt a keresztényeket is szívesen támogatják; ellenben, ha a hagyományok orthodox kézre jutottak volna, akkor még a haladó árnyalathoz tartozó zsidók előtt is zárva maradtak volna a segítő forrásai. Az intransigens orthodoxia annyira idegen felekezetnek tekintti a haladó irányhoz huzó szegény zsidó testvéreket is!

— **A szombati záróra.** A kereskedelmi alkalmazottak kívánsága folytán keletkezett az a törvényjavaslat, amely a hétköznapi üzleti záróórát a fővárosra nézve szabályozza s a vidékre nézve is lehetővé teszi, keresztül ment a törvényhozásnak mindakét házán. A tárgyalások során a szombati záróórara vonatkozó rendelkezést úgy

módosították, hogy az üzletek esti fél 10 óráig tarthatók nyitva, még pedig általános érvénnyel. Ez a rendelkezés, a szombatesti záróra, volt az, amely körül a harc folyt, mert a kereskedelmi alkalmazottak és azok a kereskedők is, akik a szombattartó zsidóhitű kollégák vallásos érzelmeiből tőkét akartak a maguk javára kovácsolni, csak a 8, ill. $\frac{1}{2}$ 9 órás zárást tartottak elfogadhatónak. Mi is azok közt voltunk, akik ismételtén kimutattuk, hogy ez képtelenség, amely ellenkezik a külföldön meghonosodott gyakorlattal, azokat károsítja, akiknek használni akar s ráadásul a lelkiismeret kérdésével spekulál. Álláspontunkból és érveinkből a lényegét Beöthy kereskedelmi miniszter is elfogadta s a képviselőházi tárgyalások során föl is használta, noha egyébként ő maga is a szombati záróra kitolása mellett volt. Állásfoglalása természetesen döntő volt s így, ha kompromisszum folytán nem is esti 10 óráig, de legalább $\frac{1}{2}$ 10-ig, lehetővé tette az immár elfogadott törvényjavaslattal azt, hogy az üzletek a fővárosban s ennek nyomán a vidéken is szombaton este nyitva tarthatók legyenek.

— **Orthodox autonómia.** Élesden nemrégiben volt rabbiválasztás, amikor — mint orthodox hitközségekben rendesen — pártokra szakadtak a választók. A rabbit mindazonáltal megválasztották, még pedig azt, aki a hitközségi elnöknek és magát igazi orthodoxnak tartó, mert a központ járszalagján járó pártjának tetszett. Ez a párt kisebbség volt ugyan, de azért úgy csinálta — nem egészen ismeretlen recipék szerint — a dolgot, hogy az ő akarata győzött. Ez a győzelem azonban, tekintettel arra, hogy az elnöki mandátum lejárt, nem igen látszott a következményeiben kellemesnek. Az elnök féltette a pozícióját s ennél fogva az előjáróság útján azt kérte a vallás- és közoktatásügyi minisztertől, hogy a már áprilisban lejárt mandátumát — hosszabbítsa meg ez év végéig, amely időig, úgy vélte, pacifikálni tudja az ellenfeleket. A vallás- és közoktatásügyi minisztériumban megtörtént ugyan már olyasmi, hogy orthodox hitközség élére neveztek ki elnököt, de abba ezuttal még ott sem mentek bele, hogy a hitközségi elnök előjáró társai mandátumát — az alapszabályok világos rendelkezése ellenére — csak úgy privát passziók kielégítése végett, meghosszabbítsák. Szóval, a vallás- és közoktatásügyi miniszter nem volt hajlandó az orthodox autonómiának oly értelmezésére, hogy a funkcionáriusok mandátumát is meghosszabbíthassa, ennél fogva természetesen szükségessé vált az új választás. Nagy nehezen ki is irták, de a hivatalos vezetés annyira nem bízott a maga legalis erejében, hogy az orthodox autonómiának immár legfőbb szerveit — a szolgabíró és csendőroket, az utóbbiakból kettőt — mozgósította a maga védelmére. F. hó 19-ikén a templomban (!) megejtett választáson azután meg is jelent Krecz Viktor szolgabíró és kísérete: a két kakastollas csendőr. E hohe obrigkei felügyelete alatt azután lefolytatták a választást, amely a felhívó hivatalos vezetés bukásával végződött. Wégner Márton helyett Jakabfi Lajos lett az elnök, az alelnök Braumann Miksa, a pénztáros Klein Dezső és a gondnok Klein Mihály. De ezzel még nincs az ügy elintézve. A választás jogosultságát a szolgabírói intervenció folytán megtámadni nem lehet — ennél fogva a kisebbségben maradt párt kijelentette, hogy az új előjáróság nem is orthodox s általában senki sem orthodox, aki nem tart velük: minél fogva ők külön válnak és orthodox-orthodoxokként fognak szervezkedni.

— **Nemesítés.** Ő felsége a király Unger József kossutfalvai földbirtokost és törvényes utódait a köz- és gazdasági élet terén szerzett érdemei elismeréséül ómoravica előnévvel nemesi sorba emelte. E kitüntetésről azok

ban a körökben, ahol Unger József sokoldalú érdekes munkásságát ismerik, örömmel szereztek tudomást.

— **Tisztelgés.** *Baltazár* Dezső dr. debreceni ref. püspök f. hó 20-ikán egyházi körútján Técsőre érkezett. Az ezt követő napon különböző küldötségek tisztelegtek előtte, köztük a zsidó hitközségé is, melyet *Lázár* Mayer hitk. elnök vezetett eléje, aki egyben az üdvözlő szónok is volt. Mi zsidó vallású polgárok — mondotta többek közt — hálával vagyunk eltelve Méltóságod, mint a liberális eszmék magasztos szószólója és terjesztője iránt. Hálával tartozunk és adóznunk kell Méltóságodnak azért, mert számos alkalommal, úgy szóval, mint egyéb cselekedeteivel, áthatva az összvallásosság alapelvétől — a felebaráti szeretet magasztos eszméjétől, — nagy tudásával, bölcseségével és befolyásával, nemcsak a saját egyházának érdekeit, hanem a felekezeti békét, egyetértést és a testvériséget is oly hathatósan előmozdítja. A püspök gyönyörű beszédben válaszolt a markáns üdvözlőre. Erősen hangsúlyozta, mennyire rokonszenvezik a zsidósággal. Mindig híve volt a zsidóságnak és a felekezeti békének s az is marad mindhalálig. Kéri istent, hogy továbbra is segítse meg Izraelt.

— **Az Országos Izraelita Patronázs-Egyesület** június hó 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor a Pesti Izraelita Hitközség (VII., Sip-utca 12. szám alatt) dísztermében ünnepélyes közgyűlést tart. Tárgysorozata ez: 1. Elnöki megnyitó. 2. A jegyzőkönyv hitelesítésére háromtagú bizottság választása. 3. A választmány évi jelentésének és zárszámadásának tárgyalása. 4. Az évi költségvetés megállapítása. 5. Három számvizsgáló választása a folyó évre. 6. Új választmányi tagok választása. A közgyűlésen minden érdeklődőt szívesen látnak.

— **Autonómiai dolgozat.** *Herczeg* Ernő dr., a kispesti hitközség érdekes alelnöke az egységes zsidó felekezet autonómiájáról memorandumot készített, amelyet az autonómiai bizottsághoz juttatott. Az autonómiai bizottság a munkálatot át fogja tanulmányozni s érdeme szerint használja föl.

— **Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület** f. hó 23-án tartotta meg harmadik évi rendes közgyűlését a tagok és érdeklődők nagyszámu részvételével. A közgyűlést *Grauer* Vilmos dr. elnök nyitotta meg, ismertette azon nagy munkát, melyet az egyesület a múlt évben kifejtett s melynek eredménye volt, hogy 400 gyermeket küldhetett el diósjenői telepére. Majd örömmel jelentette, hogy a f. évben a kitelepítés már az egyesület saját telepére történhetett. Az évi jelentést, valamint az 1912. évi zárszámadást a közgyűlés meglelégedéssel vette tudomásul és a felmentvényt, úgy az igazgatóságnak, mint a választmánynak megadta. *Blau* Lajos dr., rabbi-szemináriumi tanár ékes szavakban méltatta azon nagy buzgalmat, melyet az egyesület elnöke *Grauer* Vilmos dr. kifejt, míg *Tsuk* Sándor *Blücher* József igazgatónak az egyesület körül szerzett érdemeiről szólott. Végül a választásokat ejtették meg a következő eredménnyel: Tiszteletbeli tagok: *Bárczy* István dr., székesf. polgármester, *Déry* Ferenc dr., székesf. tanácsnok, *Bettelheim* Mór, *Herzl* Miksa, *boglári* Simon *Jakab*. Védnökök: *Adler* Lajos, báró *beocsini* *Ohrenstein* Henrikné. Propaganda-bizottság elnöke *Goldschmied* Bernát. Telepfelügyelő-bizottság társelnöke *Lichtschein* Mayer. Az igazgatóság és a választmány tagjait újra megválasztották. Az 1913. évre számvizsgálókul alsóterényi *Auer* Róbertet, maróthi *Fürst* Bertalant és *Seifensieder* Józsefet választották meg.

— **Alapítvány.** *Deutsch* Zsigmond budapesti lakos abból az alkalomból, hogy nejével, szül. *Stauber* Borbálával f. évi július hó 1-én ünnepli aranylakodalmát szülővárosában, Szilasbalháson, 4000 koronás alapítványt tett. Kamatai fele részben a hitközség, fele részben a chevra kadisa emberbaráti céljaira fordítandók. Az alapítványozó, ki szülővárosából már többször emlékezett meg bőkezűen, ugyanezen alkalomból még 200 K-át adományozott, amely összeget a házassági évforduló napján a város szegényei közt kell felekezeti különbség nélkül szétosztani.

— **A társaságból.** Baranyavári *Ullmann* István dr. pénzügyminiszteri titkár, baranyavári *Ullmann* Pál dr. főkonzul, ügyvéd fia, feleségül vette *Jellinek* Piroskát.

— **Az izr. hitközségi tisztviselők és alkalmazottak országos egyesülete** *Weismann* Noe alelnök elnöklété alatt tartott előjárósági ülésén kizárólag a tagok és azok özvegyének segélyezésével foglalkozott. Döntött a kiírt 5, egyenkint 100 koronás fürdősegély fölött és azokat 5 érdekes szegény hitközségi alkalmazottnak adományozta. Azonkívül egy tag özvegyének existencia megteremtésére 200 koronát, egy tag beteg nejének pedig 50 koronát szavazott meg.

— **Arcképleleplezés.** A budapesti V. ker. talmudtóra és imaház-egyesület méltatva elnöke *Kramer* Rezső és pénztárosa *Adler* Ármán érdemeit, ezek elismerésül arcképeiket megfesttette. A két arcképet a minap adták át rendeltetésének. Ez alkalomból *Ungár* Henrik, az egyesületi iskolaszék elnöke, határos beszédben tolmácsolta az egyesület köszönetét és háláját és méltatta a megtisztelteteket, akiknek nevében *Kramer* Rezső elnök szabadkozott az ünneplés ellen. Utána még *Weisz* Sámuel dr. egyesületi rabbi beszélt a talmudtóra intézmény jelentőségéről és támogatásának szükséges voltáról.

— **Az új Tóra.** Említettük, hogy a lovranei Breinerszálló vendégei peszach alkalmából egy a szállóban rendezett ünnepi istentiszteletekhez szükséges második Tóra beszerzésére gyűjtést indítottak s a szentírás megszerzésére szerkesztőnket kérték föl. E megbízás teljesítése folytán a szálló második Tórája rendeltetési helyére már eljutott, amiről az illető szálló tulajdonosa hosszabb, az adományozóknak is szóló köszönő levélben értesített bennünket.

— **A nyíregyházi izr. iskola** értesítője most jelent meg és jól esik belőle látnunk, hogy ennek a virágzó és áldozatkész hitközségnek ilyen gyönyörűen szervezett iskolája van, melynek élén az *Értesítő* szerkesztője, *Fábián* Ferenc igazgató áll. Megtudjuk a füzetből, hogy a mostanában 9 tanítóssá fejlesztett iskolába a múlt évben kb. 500 gyermek járt. Öröndetes jelenség, hogy orthodoxok és neológok egy iskolába járnak. Az igazgató, a bevezető értekezésben igen találóan fejti ki, hogy a zsidó iskola a zsidó egységnek alapja és megszívlelendő utmutatásokat ad benne arra vonatkozólag, hogy az iskolában bele kell vinni a zsidó gyerekbe az egységes zsidóság eszméjét és a bibliából meg az imakönyvből is mindenkor az egységet hirdető darabokra kell föl hívni a zsenge gyermek figyelmét. Az értesítő beszámol továbbá a tantestület lelkes munkásságáról és a bőségesen kiosztott jutalmakról. Befejezi egy függelék, mely a *Bernstein* dr. főrabbi nagy koncepcióju vezetése alatt történt külön vallásoktatásról szól.

— **Tóraavatás Verebélyen.** *Rosenzweig* Jakab verebélyi vendéglős, kit jótéteményei miatt a környéken messze ismernek, új tórát adományozott a hitközségnek, melyet sevuosz első napján adtak át ünnepélyesen rendeltetésének. Ez alkalomból *Wechsler* Jakab és *Schwarzstein* S. B. rabbihelyettes mondtak ünnepi beszédet,

— **Adományok.** A főváros f. hó 18-iki közgyűlésen az elnöklő főpolgármester bejelentette, hogy csepeli *Weisz Manfréd* leányának, *Kornfeld Mór* báróval történt esküvője alkalmából a főváros szegényei számára valláskülönbség nélkül 2000 K-át adományozott. Ugyancsak jelentette továbbá a főpolgármester azt is, hogy *Halmos Izor* a budapesti idegenforgalom előmozdítására alkalmas intézkedésekről szóló pályamunka jutalmazására 2000 K-át adományozott.

— **Lemondás.** A fogarasi hitközség érdeműs elnöke, *Thierfeld Lipót*, nagykereskedő és takarékpénztári vezérigazgató elnöki állásáról lemondott. A hitközség vezető emberei mindent megtettek, hogy a közszeretnek örvendő elnököt, ki a virágzó hitközségnél már 36 év óta tölt be vezető és irányító szerepet, elhatározásának megmáskéntára reábirja, de minden kérés hiábavalónak bizonyult. E hó 16-án foglalkozott a választmány is ezzel az ügygyel. Fájdalommal vette tudomásul a lemondást és hálás köszönetét fejezte ki a távozó elnöknek a hitközség érdekében egy egész emberöltőn át kifejtett buzgó és önfeláldozó tevékenységéért. A választmány szolidaritásának jeléül szintén lemondott. Új választás július hó 3-án lesz.

— **Főispán és hitközségi titkár.** A napokban megalakult Sátorajauhelyben az új városi-párt s ennek megünneplésére a társadalom színe-java megjelent az utána követő banketten. Az első toasztot az ott megjelent főispánra és az új polgármesterre mondták, mire fel-emelkedett *Meczner Gyula* főispán és poharát emelte *Némethy Bertalan* status-quo izr. hitközségi titkár, kinek „csontvágó-eszét”, közigazgatási rátermettségét és nagy szónoki képességét magasztalta és kérte, hogy nagy és fényes tehetségével legyen segítségére a főispánnak, hogy a város züllött közigazgatását a rendes mederbe terelje. A főispán toasztja általános feltűnést és közmegelegedést keltett az egész vármegyében, mert zsidóhitközségi titkár ritkán nyert önzetlen munkálkodásáért ilyen fényes erkölcsi elismerést, hogy több száz ember jelenlétében frenetikus tapsok és éljenzés közepette nyilvánosan így kitüntessék. Tudvalevő, hogy *Némethy* készíti az autonómiai bizottság számára az önkormányzati tervezetet is.

— **Rekviem.** A győri hitközség kegyeletes ünnepélylyel áldozott f. hó 15-ikén bold. *Pfeiffer Mór* igazgató-tanító emlékének. A gyászünnepély színhelyén a templomban a hitk. tagjain kívül megjelentek a volt növendékek s a polgári leányiskola és tanítónőképző gyakorló iskolája, melyekben a megboldogult tanított. A tanítóegyesület küldöttségét *Benedek Vince* elnök vezette. A gyászünnepélyen, mely a tanító megbecsülése volt, *Roth Frigyes* főkantor imája után *Schwarz Mór* dr. főrabbi értékes szép méltató beszéde következett, *Schmidl H. Jánosné* urnő pedig gyászdalt énekelt. Az ünnepséget *Pintér Lajos* hitközségi titkár rendezte.

— **Elégtétel.** A lőcsei hitközség elnökét, *Ábrányi József* drt, egy gyermekifju a minap inzultálta, amit a hitközségnek egy pártárnyalata úgy igyekszik beállítani, mintha ez holmi felekezeti pártpolitika vulkanikus erupciója volna, amely azt igazolná, hogy a hitközség elnöke méltatlan és érdemtelen volna annak a tisztségnek a betöltésére, amelyet 3 év óta a hitközség javán munkálkodva visel. Éme tendenciózus hirlelések ellensúlyozására a hitközség, valamint iskolaszéke és a chevra kadisa f. hó 18-ikán együttes ülést tartottak, amelyen *Sugár Elek* iskolaszéki elnök előadása után és javaslata értelmében, a fővárosi sajtóba is bevonszolt lokális érdekű inzultus ellen, megadták a legteljesebb elégtételt. Az együttes ülés kijelentette, hogy sajnálattal értesült a támadásról, amely

nem is a hitközség elnökének, hanem a hivatásában eljáró ügyvédnek szólt, mindazonáltal kötelességet teljesít, amidőn szíve sugallatát követve, kifejezést ad elnöke iránt érzett szeretetének és bizalmának. A hitközség elnöke zilált viszonyok közt vette át a vezetést s ennek megtörténte óta sokat és sikerrel fáradozott azon, hogy a múlt hibáit — az orthodox és statusquo árnyalat perpatvarkodásait — kiküszöbölje és szomorú emlékeit eltüntesse. Az együttes ülés egyébként jegyzőkönyvbe foglalta az elnökre nézve megtisztelő és a hitközség, valamint intézményei vezetőinek önértéket is előnyösen megvilágító határozatát, melyet nemcsak irattárba helyeztek, hanem 12-tagú küldöttség útján *Ábrányi József* drhoz is, *Lőwy Gusztáv* dr. főrabbi vezetésével, f. hó 20-ikán eljuttattak.

— **A csacai plébános ügyével** a minap az Egyenlőség is foglalkozott a Glosszák rovatában. Az eset, melynek anyagát glosszatárunk a „Világ”-ból merítette, a hozzánk beküldött nyilatkozat szerint a valóságot nem fedi. Nekünk a cáfolatból egyebet kiadni nincs okunk — azt a Világgal, a mi forrásunkkal kell elvégezni.

— **A csáktornyai hitközség gyászáról** szóló minapi hírünkben, amely *Schwarz* főrabbi elhunytáról szólt, kimaradt a nagyszabású temetésnek egy fontos aktusa. Ezt az ottani helyilap a következőképen írja meg: „Mielőtt a koporsót átadták volna az anyaföldnek, szivettépő jelenet következett. Az elhalt fia, *Schwarz Mór* dr. győri főrabbi igazi szeretettel tolmácsolta a család fájdalmát a családfő elhunytá alkalmából. Szem nem maradt szárazon az igazi bánat megnyilatkozásán, s hangos zokogás vegyült a rögök kopogásába, mely kísérlője volt a szomorú aktusnak.”

— **Halálozások.** Budai *Goldberger Berthold* nagyiparost, akinek halálesetét, mely a magyar közgazdasági életnek, jelentős vesztesége, előző számunkban már jelentettük, a kiválóságokat megillető nagy részvétellel kísérték örök nyugalomra. Ravatalát több pénzintézet, gyári és kereskedelmi vállalat, valamint számos emberbaráti intézmény soktagú küldöttségei, valamint a politikai közélet számos kitűnősége állotta körül. Hozzá tartozóitól *Adler Illés* dr. pesti rabbi megkapó szépségű beszéddel bucsuztatta, a Magyar Keresk. Csarnok nevében maróti *Fürst László* udv. tanácsos méltatta értékes közgazdasági tevékenységét, míg a cég személyzete nevében *Stern Béla* mondott istenhozzádat az atyai érzelmű főnöknek.

Wister Lipót, a vágujhelyi hitk. érdemes v. elnöke f. hó 24-ikén, élete 71-ik évében hosszas szenvedés után Budapesten elhunyt. Polgári foglalkozásánál fogva nagykereskedő volt, akit nemcsak felekezeti, de a megyei törvényhatóság is szívesen foglalkoztatott. Kiterjedt nagy család gyászolja. *Wister Ernő* a Vigszinház gazdasági főnöke édesapját vesztette el benne.

Buziási *Eisenstädter Lina*, kinek elhunytáról előző számunkban már röviden megemlékeztünk a legérdemesebb magyar zsidó asszonyok kiválóságai közé tartozott. Nem kevesebb mint 56 éven át vett részt a temesvár-belvárosi izr. nőegyesület munkálataiban, még pedig 52 évig mint vál. tag és elnöknő és 4 évig mint diszelnőknő. Jó cselekedetei legendákban élnek. A szegényeket felekezetükre való különbség nélkül segítette és semmiféle munkától meg nem ijedt, ha jót tehetett. Ha attól tartott, hogy a pénzbeli segítségnek hamar lába kel, ruhát, fát, ennivalót vásárolt s azt adta a megszorultnak. A király 1907-ben tüntette ki a koronás arany érdemkereszttel, melyet nagy ünnepélyességgel nyújtottak át neki 70-ik születésnapja alkalmából. A zsidó nőegyesület vezetését 1909-ben adta

át nagypéli *Sternthal* Salamonnénak. Temetése ritka nagy részvétellel ment végbe. Végtisztességén a város polgármesterének vezetésével a társadalom színe-java jelent meg s a keresztény jótékony egyesületek is elküldötték képviselőiket. Áldásos, nemes élete foglalatját *Drexler* Miksa dr. főrabbi megkapóan méltatta.

Hartmann Rafael a szabadkai kereskedő világ egyik kitünősége a Hartmann és Connen-féle kiviteli cég alapítója és főnöke, Nauheim fürdőn, ahol üdülést keresett, 63 éves korában elhunyt. Huszonöt évvel ezelőtt alapította meg tojáskereskedését, mely ma tíz millió K értékű árut exportál bel- és külföldre és másfélezer embert foglalkoztat. A cégnek ezenkívül több külföldi nagy városban saját fióktelepei vannak, melyet fiai vezetnek. A hitközségi életben keveset szerepelt, de az emberbaráti munkák résztvevői közt mindig ott lehefétt találni. Hült tetemeit hazavitték Szabadkára, ahol vasárnap d. e. kísérik örök nyugalomra.

Auer Sándor az Assicurazioni Generali volt főhivatalnok, ki közel fél évszázadon át dolgozott szeretettel és eredményesen az intézmény kötelékében f. hó 20-ikán 87 éves korában elhunyt. A megboldogultban alsóterényi *Auer* Róbert börszetanácsos, *Auer* Emil (Bécs) és *Mátray* Leóné édesatyjukat gyászolják. A ritka nagy kort ért aggastyánt f. hó 22-ikén megillető nagy részvétellel kísérték örök nyugalomra. A végtisztességén a Generali küldöttsége *Steinhardt* és *Schmidt* igazgatók, a Magyarországi Keresk. Utazók Egyesületének küldöttsége *Fürst* Bertalan udv. tanácsos és *Guttmann* Zsigmond meg *Csillag* József alelnökök vezetésével vettek részt. Ott voltak továbbá a tőzsdetanácsból: *Végh* Károly udv. tan. alelnök, Sándor Pál, Sándor Ármán, Ribári Lajos, Nagel Ignác, Löwy Adolf, Kubies Gusztáv, Frei Kálmán tanácsosok, König Vilmos dr., Bartha Arnold vezérigazgatók, Urbán Adolf igazgató, Stein Ármán, Klein Gyula, Szirmai Oszkár, Kelemen Samu, Bárkány Leó, Kell Izsó, Ribári Mór, Winkler Géza, Schönfeld Adolf, Hirschler Hermann, Temesváry Rezső dr., Feleký Béla dr., Horner Jenő dr., Singer Sándor, Mandel Samu dr. és Mandel István dr., Gazda Henrik stb. Gyászbeszédet *Weisz* Mór dr. rabbi és a Generali nevében *Münnich* Aurél mondtak.

Goldstein Jakab, a gyöngyösi statusquo hitközség oszlopos tagja, az ottani komaegyesület érdemes alelnöke hosszas szenvedés után a minap elhunyt. Nagy részvétellel kísérték örök nyugalomra.

Fischer Zsigmond földbirtokos, a vasmegyei törvényhatósági bizottság tagja a héten 74 éves korában hosszú szenvedés után elhunyt. Megyeszerte nagy tekintélynek örvendett. Előkelő nagy család koronája hullott le vele. *Fischer* Mihály édesapját, *Mándy* Géza és *Kral* Ernő apósát gyászolja benne.

Steiner Bernát hontszobi bornagykereskedő, megyebizottsági tag, 61 éves korában elhunyt. A hitközség vezérét vesztette benne. Jótettei és önzetlen cselekedetei miatt széles körben becsülték, végtisztessége impozáns részvétellel ment végbe. Özvegye, fia *Steiner* Ármán dr. téglagyáros, vejei *Perl* Gyula dr. és *Schmal* Vilmos fakereskedő és gőzfűrésztulajdonos, *Klein* József földbirtokos, valamint azok nejei és egyéb hozzátartozóik gyászában sok tisztelő osztozik.

Reinitz Gábor, a dombovári chevra-kadisa főgondnoka hirtelen elhunyt. Négy évtizeddel ezelőtt telepedett le Dombovárt, ahol csakhamar fontos szerepe jutott a hitközségi életben. A hitközség élére állították, ahol a hitközség, a chevra és az iskola intézményének fejlődését megindította. Azután visszavonult a vezető állásból, de a chevra-kadisa elnöki állásában talált munkaterületet, melyen

16 évig dolgozott. Társadalmilag is szép pozíciót töltött be. Tagja volt a tolnavármegyei törvényhatóságnak, a dombovári takarékszövetkezetnek és a városi képviselőtestületnek. Támogatott minden kulturális intézményt és emberbaráti munkát. Impozáns részvétellel végbement temetésén *Rosenthal* Tóbiás bonyhádi és *Herzog* Manó dr. kaposvári főrabbi méltatták az elhunyt érdemeit.

Büchler Márton magánzó f. hó 9-ikén, élete 83-ik évében Budapesten elhunyt. *Büchler* Lipót dr., a IX. ker. egyik ismert vezérémbere édes apját vesztette el benne. F. hó 10-ikén nagy részvétellel temették a jámbor nemes életü aggastyánt.

* **Zsidó fiúk**, árvák, avagy szegénysorsu szülők gyermekei, 13—16 éves korban, akik 3—4 polgári iskolát jó eredménnyel végeztek és ép testalkattal bírnak, a magyar izr. kézmű- és földművelési egyesület által ingyenes ellátás és ruházat mellett kereskedelmi vagy műkertészekké vagy mezőgazdákákká kiképeztetnek. Felvétel végett sajátkezűleg írt kérvénnyel és születési, iskolai, szegénységi, újraoltási bizonyítvánnyal, valamint szülői beleegyezéssel ellátva mielőbb személyesen kell jelentkezni az egyesület igazgatójánál VII., Damjanich-utca 48. sz.

N a p t á r.

Vasárnap (1913. június hó 29-ike) 5673. Szíván hó 24-ike. Hétfő 25-ike. Kedd 26-ika. Szerda 27-ike. Csütörtök 28-ika. Péntek 29-ike. Szombat 30-ika, Rós-Chódes első napja. Hetiszidra: „Chukász” (Mózes IV-ik könyvének 19-ik fejezete elejétől a 22-ik fejezet 2-ik verséig.) Háftórah: „Kóh ómár Hássém” (Jezsaiás könyvének 66-ik fejezete.)

Külföldi szemle.

A liberális Amerika.

Newyorkból jelentik nekünk: Washingtoni kormánykörökben biztosra veszik már, hogy az Egyesült-Államok törökországi nagykövetévé zsidóembert neveznek ki: *Henry Morgenthau*. Morgenthau évtizedek óta a demokraták alelnöke. Köztudomásu, hogy az Egyesült-Államoknak már volt zsidóhitű nagykövete Konstantinápolyban: Strausz Oszkár.

Ugyancsak Newyorkból jelentik a következő esetet is: *Badmetjeff* orosz nagykövet a napokban hosszasan tanácskozott a külügyminiszteriumban Briand államtitkárral, azzal a célzattal, hogy Amerika állítsa újból helyre a zsidók miatt megszakított kereskedelmi viszonyt Oroszországgal. Az orosz proposíció az, hogy ha a kereskedelmi szerződést újból megkötik, szó lehet a zsidó utlevél-kérdés revíziójáról is. *Wilson* elnök azonban kijelentette, hogy elveivel ellenkezne, ha az ajánlatot elfogadná, s visszautasította a proposíciót.

Zsidó képviselők az angol parlamentben.

Azáltal, hogy a héten Mr. Samuel Samuelt az angol parlamentbe beválasztották, az ilyenü zsidó képviselők száma négyre emelkedik. Van egy ötödik Samuel is az alsóházban, de az nem zsidó. A négy zsidó Samuel egyenlően oszlik meg a két párt között. A kormánypárton van Mr. Herbert Samuel és bátyja Sir Stuart. Velük szemközt ül Sir Harry Samuel és az

uj wandsworthi képviselő. Ez utóbbi kettő között is van valami rokoni kötelék.

A választás eredménye a Londont képviselő zsidó parlamenti tagok számát féltucatra emelte. A 6 közül csak az egy Sir Stuart Samuel kormánypárti. Az ellenzékhez tartoznak Captain Jessel, Sir Philipp Magnus, Sir Harry Samuel, Mr. Samuel Samuel és Arthur Strauss. Amióta a teljes politikai szabadság lehetővé teszi a zsidóknak, hogy az alsóházban képviseltessék magukat, azóta Londonnak szinte megszokás nélkül voltak zsidó képviselői az alsóházban. Hosszu ideig Lionel de Rothschild báró képviselte a Cityt. Greenwich Henry de Worms bárót (Lord Pirbright) és Sir David Salamont számíthatta legelőkelőbb képviselői közé. Mr. Arthur Cohen, mint a liberalis-párt képviselője Southwarkban szerzett mandátumot 1880-ban és azt 1888-ig tartotta meg. Sir Julian Goldsmid South St. Pancras képviselője volt a választó-kerület megalapítása óta haláláig. Mr. Lionel Cohen North Paddington első képviselője volt és bátyja Sir Benjamin sok éven át képviselte East Islingtonot. Sir Stuart Samuel elődje a Whitechapeli képviselőségben az elhunyt Lord Swaythling volt. Ez a híres zsidó férfiak lajstroma, akik a metropoliszt képviselik az alsóházban. A listát még számos kevésbé ismert névvel lehetne kiegészíteni.

Pénzügyi krízis a konstantinápolyi zsidó hitközségben.

Konstantinápolyból írják: Romboló hatással volt a város zsidó hitközségének pénzügyi viszonyaira egyrészt a politikai, másrészt a súlyos közgazdasági helyzet. A kóser husra kivetett adóból folyó bevétel, amely legfőbb forrása a főrabbinátusnak s amelyből jótékonyági és oktatási kiadásait fedezi, több mint felére csökkent (30 és 40 ezer frank között). A konzisztórium e siralmas helyzet következtében kénytelen volt megszorítani az oktatási költségeket, mivelhogy a jótékonycélra fordított összegeket már nem lehetett kisebbre szabni. Így hát a *konzisztórium csakhamar be fogja zárni* a zsidó-rabbiszemináriumot, amelynek évi 5000 frank szubvenciót adott (ugyanennyit kapott az intézet az Alliance Israélite Universelle-től). Noha el kell ismernünk a szeminárium igazgatójának, a tudós Abraham Danon rabbinak érdemeit, tagadhatatlan, hogy — ugyan oly okok folytán, amelyekért őt felelőssé tenni nem lehet — ez az intézet 15 éves fennállása óta csak egyetlenegy képesített rabbit adott a zsidóságnak. Értethető, hogy az Alliance már ennél a körülménynél fogva is elhatározta, hogy bezárja a szemináriumot és most, hogy a konzisztóriumnak is ez a szándéka, bizonyára nem fogja utját állani. A tanács tervbe vette, hogy az iskola bezárásának hatását ellensúlyozni fogja, amennyiben 2—3 fiatalembert fog évente nyugateurópai rabbiképző-szemináriumokban saját költségén taníttatni.

Oroszország.

Az orosz orvosi kongresszus Szentpétervárott tartotta a múlt héten idejű ülését. Az antiszemita ez alkalommal merészelték először e szigorúan tudományos testület nivóját lerántani, mikor több orvos azt az indítványt tette, hogy a zsidók testi alkalmatlanságuk miatt zárassanak ki a katonai szolgálatból. A kongresszus ugyan elvetette ezeket az oktan indítványokat, protestált a gonosz célzatok ellen. Sőt, záróülésében a kievi vérvád-pörrel foglalkozott és rezolúciót fogadott el,

melyben a vérvád ellen erélyesen tiltakozik és azt a meggyőződését fejezi ki, „*hogy nem lehet igazi bíró és igazi orvosszakértő, ki a vérvád lehetőségében hisz.*”

Kitüntetések.

A német császár jubileuma alkalmából kinevezte a porosz főrendiház második zsidóhitű tagját. Az új főrend Edouard *Arnhold* keresk. titk. tanácsos. Az első Rothschild Károly báró volt, kit 1871-ben neveztek ki. A császár zsidóhitű barátjai közül magas kitüntetések nyertek: James Simon dr., a Hilfsverein elnöke (vörös sasrend) és Rathenau (koronarend csillaga). Az összes zsinagógákban június 17-ikén ünnepi istentisztelet volt.

A párisi zsidó hitközség.

A párisi zsidó hitközség június 10-ikén tartotta évi közgyűlését *Rothschild* Edmond báró elnöklete alatt. Az elnöki megnyitó sajnálattal hangsúlyozta, hogy az orosz zsidók egyre növekvő bevándorlása a kisebb imaházakban meghonosítja a *zsargón*-t, mint a prédikációk nyelvét; ez ellen tenni kell valamit. Az évi költségvetés 1,120.000 frank. Egy hitközségi nyilvános könyvtár létesítését határozták el.

Rövid hírek.

Az angol zsidó irodalmi társaságok szövetségének elnökévé asszonyt választottak: Meyer *Spielmann*, az ismert londoni milliomos nejét. A lady jőnevű szociológus-író és zsidó ügyekben élénk részt vesz.

*

A newyorki zsidó rabbiszeminárium Mayer *Sulzbergert*, a híres zsidó jogászt a héber irodalom tiszteletbeli doktorává avatta. Rabbivá avattak ugyanakkor 11 jelöltet; valamennyi orosz szülőktől származik.

*

Neustatter Karolin, sanfranciscoi gazdag kereskedő özvegye zsidó jótékonycélokra 17 millió koronát (3½ millió dollárt) hagyott. A newyorki Har-Szináj kórház százezer dollárt kap ebből a horribilis summából.

*

A bukovinai rabbik külön rabbiegyesületet létesítettek *Rosenfeld* József dr. csernovitzi főrabbi elnöklete alatt, ki miskolci születésű és több éven át rabbi volt Orosházán.

E rovat közleményeit csak a forrás megnevezése mellett engedjük lenyomatni.

* **Csinos**, jól nevelt, szép barna leányomat férjhez adnám 5000 korona hozománnyal, kelengyével, intelligens önálló kereskedőhez avagy iparoshoz. Ajánlatokat „5000” alatt a kiadóhivatal továbbít.

* **Nevelői állást** keres a fővárosban vagy vidéken oly vallásos tanító, ki már 40 év óta sikerrel tanítja ugy a héber, mint a világi tantárgyakat; elsőrendű referenciákkal. Cim: W., Szatmár, Kossuth Lajos-u. 20, vagy W. S., Budapest, VII., Király-u. 47, II. 18.

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2—8 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fillér.

Pályázatok.

A muraszombati izr. hitközség előjáróságától.

Pályázat.

A muraszombati izr. hitközség eltávozás folytán üresedésbe jutott **rabbi állásra** ezennel pályázatot hirdet.

Pályázótól megkívántatik, hogy magyar honos és a budapesti szemináriumban végzett rabbi legyen.

Javadalmazása: A hitközség részéről évi **1200 kor.**, amely a congrua folytán évi **1600 koronára** lesz kiegészítve, **200 korona** mazkir-általány, továbbá az állami népiskolában és a közeljövőben felállítandó polgári fiúiskolában ellátandó hitoktatásért külön díjazás, természetbeni szép lakás (négy szoba és összes mellékhelyiségek) konyhakerttel és a szokásos mellékjövedelem.

Pályázók felkéretnek, hogy kellően felszerelt kérvényeiket f. évi július 20-ig alulírott elnökhöz terjesszék be.

Próbaszónoklatra csak a meghívottak bocsáttatnak, kiknek az utazási költség megtérítetik.

Muraszombat, 1913. június hó 16-án.

Finkelstein József,
hitk. jegyző

Dr. Geiger Arthur,
hitk. elnök

A dévaványai aut. orth. izr. hitközségtől.

Pályázat.

A dévaványai izr. hitközség szeptember havában elfoglalandó **anyakönyvvezető-rabbi állásra** pályázatot hirdet. Pályázhatnak oly magyar honos okl. rabbik, akik 3 elismert orth. rabbtól nyert „hatara“-val és érettségi bizonyítvánnyal rendelkeznek, azaz a *magasabb congrua* kiegészítésre igényt tarthatnak. Javadalmazás: **ezer (1000) korona** évi fizetés és természetbeni lakás; a hittanítás (elemi isk.) ha elvállalja, külön díjaztatik.

Képesítésre, életkorra és eddigi működésre vonatkozó okmányokkal felszerelt kérvények f. évi augusztus hó 1-éig adandók be.

Próbaszónoklatot csak meghívottak tarthatnak és a költségek csakis a megválasztottnak térítetnek vissza.

Dévaványa, 1913. június 24.

Szigeti Ignác,
hitk. jegyző

Guttmann Jakab,
hitk. elnök

A siófoki izr. hitközség előjáróságától.

Pályázat.

A siófoki izr. izr. hitközség a megüresedett **kántori állásra** ezennel pályázatot hirdet.

Javadalmazás: évi **1600 korona** készfizetés, természetbeni lakás, a reá eső sechita élvezet és a szokásos mellékjövedelmek.

Pályázótól megkívántatik, hogy megfelelő hanggal és előadási modorral, valamint annyi zenei képzettséggel rendelkezzen, hogy képes legyen egy templomi énekkart szervezni és betanítani, sochét ubódék vekoré és magyar állampolgár legyen.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak és utiköltség csak a megválasztottnak lesz megtérítve.

A képesítést, eddigi működést, életkort és családi állapotot feltüntető bizonyítványmásolatokkal felszerelt pályázati kérvények f. évi július hó 15-ig alulírott hitközségi elnökhöz küldendők.

Siófok, 1913. június 25.

Rónai Adolf,
hitk. jegyző

Ney József dr.,
hitk. elnök

A szombathelyi kongr. izr. hitközségtől.

Pályázat.

A szombathelyi kongr. izr. hitközségnél folyó évi szeptember hó 1-én a **másodkántori állás** betöltendő. Évi illetménye **1600 korona** fizetés, **400 korona** sechita-megváltás, természetbeni lakás és a szokásos mellékjövedelmek.

Pályázóknak kellemes, lehetőleg basszista-hanggal keli birniók, jó sóchét-ubódék vekorénak és a templomi énekkar vezetésére alkalmasaknak kell lenniök. Menaker és móhél előnyben részesül. A pályázatok benyújtásának határideje f. é. július hó 15-ike.

Képesítést, eddigi működést, kor és családtagok számát feltüntető okmányokkal felszerelt kérvények, alulírott elnökséghez küldendők.

Próbaelőadásra csak meghívottak jöhetnek, az utiköltség — megegyezés szerint — csakis a megválasztottnak lesz megtérítve.

Szombathely, 1913. június 17.

Deutsch Samu,
hitk. elnök

A bonyhádi izr. hitközség előjáróságától.

Pályázat.

A bonyhádi congr. izr. hitközség egy **előimádkozói állás** betöltésére ezennel pályázatot hirdet. Pályázóktól megkívántatik, hogy sóchét, ubódék vekoré és mohél legyenek és a Talmud-Tórában a bibliát magyar nyelven oktatni tudják. Évi fizetés **1250 korona** készpénz és természetbeni lakás, valamint a masgiach-teendőkért **200 K** évi díj. Aki a Misnajoht-tanuláshoz ért, a Chevrától külön évi **200 korona** díjban részesül. Kort, családi állapotot, valamint működést igazoló kérvények f. évi augusztus hó 1-éig alulírt elnök címére küldendők. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak és az utiköltség 100 koronában csak a megválasztottnak lesz megtérítve. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Bonyhád, 1913. június 22.

Láng Károly,
hitk. jegyző

Kun Mór,
hitk. elnök

A nagyszentmiklósi izr. hitközségtől.

Pályázat.

Alulírott hitközség, mint anyakönyvi kerület, a hitoktatói teendőkkel egybekötött **jegyzői állás** betöltésére pályázatot hirdet.

Javadalom **1200 korona** kezdőfizetés (beleértve az anyakönyvi kerület 240 kor. fizetését) esetleg szabadlakás és a jegyzőt megillető mellékjövedelem.

Pályázó — csakis okleveles tanító — megválasztás esetén a jegyzői teendők mellett a Talmud-Tóra és az állami elemi iskolában — utóbbiban az államtól járó fizetés ellenében — köteles a vallástant oktatni. Kívánatos a zenei képzettség, hogy egy templomi kórust betanítani és vezetni képes legyen. Zeneértők igen szép mellékjövedelemre számíthatnak.

Képesítést, kort, családi állapotot és eddigi működést igazoló okmányok másolatai július hó 20-áig nyújtandók be. A választás augusztus havában ejtetik meg.

Az állás f. évi szeptember hó 1-én töltendő be. Az állás egyelőre nem végleges, felmondási idő 3 hó.

A nagyszentmiklósi izr. hitközség
mint anyakönyvi kerület
elnöksége.

A Budapest X. ker. rákosfalvi izr. imaegyletétől.

Pályázat.

A Budapest X. ker. rákosfalvi izr. imaegylet **baromfimesző-előimádkozót keres.** (עופת שוחט בעל תפילה)

Évi fizetés **960 korona és 240 korona** lakbér. Azok, akik a hittanításra is vállalkoznak, előnyben részesülnek és mellékjövedelemre tehetnek szert.

A működési bizonyítványok, valamint a személyi okmányokkal felszerelt ajánlatok folyó évi július 15-ikéig az alulírothoz beküldendők.

Az állás f. évi szeptember 1-én elfoglalandó.

Utiköltségek csak a meghívottaknak térítetik meg.

Szenes Simon, elnök,
Budapest, 100. sz. postahivatal.

A bodajki izr. imaegyletétől.

Pályázat.

Keresünk egyeletünk részére egy **metszőt**, ki sóchét ubódék vekoré is legyen.

Fizetése **800 korona** és természetbeni lakás. Pró-bára csak a meghívott jelentkezhettek, de költségei csak a megválasztottnak lesznek megtérítve.

Bodajk, 1913. június hó.

Az előjáróság.

A vágújhelyi izr. reáliskola fokozatos fejlesztés alatt. V. osztálya szeptemberben nyílik meg.

Az ország egyetlen zsidó középiskolája.

Gondos vallás-erkölcsi nevelés. Házi felügyelet. Bővebb héber tanulmányok céljaira Talmud Tóra-tanfolyamok a főrabbi felügyelete alatt.

A Vágvölgy egyik legszebb pontja.

Egészséges fekvés.

Mindennemű felvilágosítást ad
a z I g a z g a t ó s á g.

Patkányok, egerek,

mezei egerek, hörcsögök, vakondok ürgék stb. néhány óra alatt jótállással kipusztíthatók a méregnélküli „Vulkan kockák” által. Kapható: 3, 6 és 10 koronás eredeti dobozokban, használati utasítással. — Gyár és megrendelési cím: REINER GÉZA, Budapest, VI. ker., Csengery-utca 84. — TELEFON 86-80. Ugyanott patkányok, egerek teljes kiirtása olcsón, jótállással elvállaltatik.

A leányok előszeretettel Berson

sarkot viselnek cipőjükön!

BERSON a legjobb márka valamennyi gummisarok között. Cipészétől határozottan az új Berson-gummisarkot kérje aranydobozban! Bersonművek, Budapest, VII.

Ezra fiunevelő intézet Szabadka, IV., Zombori-út 28

Gondos, családias, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék szigorú betartásával. Héber nyelv tanítás Berlitz-módszere szerint. Biblia és talmud-kurzusok. Német, francia, angol, olasz nyelvből és zenéből intenzív tanítás. — Sport.

Az intézetről Dr. SINGER BERNÁT szabadkai főrabbi ad felvilágosítást. **Fürst Béla** intézeti igazgató Prospektussal szívesen szolgál.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű belföldi és valódi perzsa-szőnyegek, függönyök, ágy, asztalterítők, takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyártmányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve. Telefon 11-21.

ארמון כשר

ÉTTEREM

Budapest, VII., Kazinczy-u. 51, Király-utca sarok. Izléses ételek! Kitűnő fajborok! Előfizetőknek jutányos ár! Külön szalon, lakomák alkalmára. Kényelmes kórhelyiség. Elegáns és tiszta vendégszobák 2 K és feljebb. Telefon 65-78.

SCHLESINGER JAKAB vendéglős.

Pension Breiner LOVRANA

Öst. Riviera. Modernster Prachtbau in herrlicher Lage 50 mit allem Comfort eingerichtete Zimmer sämtliche mit Balcons und Meeresaussicht.

Elektr. Licht. Lift. Hochquellenwasserleitung.

Feinste isr. Küche.

Für rekonvalescente vorzüglich geeignet.

Diätüren für Stoffwechselerkrankungen (Diabetiker) etc. unter ärztlicher Leitung.

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körút 15. szám.

Siremlékek minden ár és kivitelben, át-
helyezések exhumálásoknál.
JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

Elegáns vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kitűnő italok. — La-
kodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárati díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.

Orth. kóser cukrász- és péksütemények
az orth. hitközség főlvigyzata mellett egyedül csakis

FRIEDMANN SALAMON

sütődéjében és cukrászdájában □ □ □

BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 22.

kaphatók. Telefon 105-79. Mindennemű
rendeléseket pontosan eszközölünk helyben és vidékre.

□ Fölvétel a BOHN-féle □

„Szegedi Deák-Otthonba”

□ mint internátusba □

SZEGED, TISZA LAJOS-KÖRUT 43. SZÁM.

Az internátusba fölvételnek fő-
gimnáziumi, főreáliskolai tanulók **vallás- és nemzetiségi különbség**
nélkül, továbbá azok, kik a felső kereskedelmi, polgári avagy elemi isko-
lát óhajtják látogatni. Ellátási díj egész évre 450 korona. Az inter-
nátusnak kitűnően berendezett kétemeletes palotája van, ahol a növendékek
szakszerű felügyelet alatt állanak. Minden további felvilágosítást készséggel
nyújt a tulajdonos

BOHN KÁROLY, igazgató.

Templomi aranyhimzések

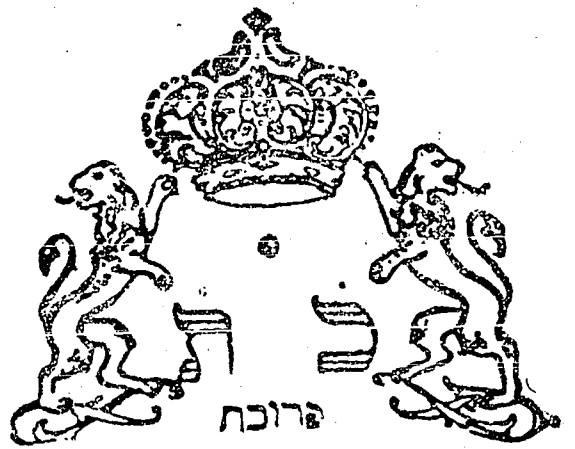
HERZ EMMA

Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 6

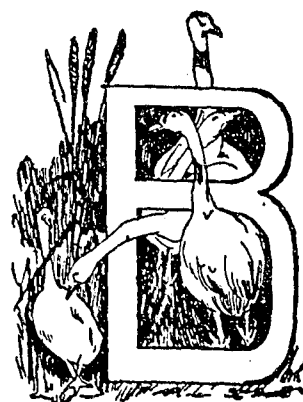
:: 25 év óta fennálló ::

aranyhimző - műterme

ajánlkozik mindennemű
templomi himzésekre
művészi kivitelben olcsó
árak mellett. Rajzokkal, ter-
vekkel díjmentesen szolgál.

MEGHODÍTOTTUK A VILÁGOT!

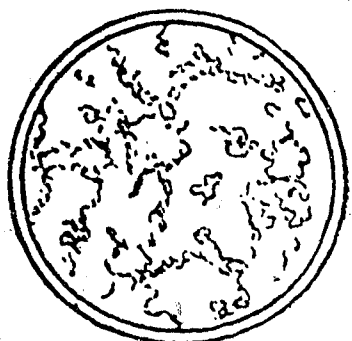

 NYERS LUDZSIRT,

bőrt és hajat, legolcsóbban, megbízhatóan
rendeljen 1890 óta fennálló

Stein Bernát baromfi-kereskedő
cégnél Budapest, IX,
Raday-utca 9. szám.

Telefon: József 4-74.

Patkány- és egérirtóbacillus „Ratin”

(mezei egér, hörcsög és ürgéknél is) fertőző betegséget plántál az
illető állatfaj között és gyorsan kipusztítja. Más állatra vagy emberre
ártalmatlan. Prospektus ingyen.

RATIN Bakteriológiai Laboratorium,

Budapest, VII., Rottenbiller-u. 30.

Minden nagyobb gyógyszerárban és drogériában is kapható.

Séta közben az Adria partján.

Irta : Szabolcsi Miksa.

V.

Romantika.

— A mással közölt titkos gond, — szolt biztatón a rebe, — sulya felét veszíti el, de, — tette hozzá intően, — csak abban az esetben, ha föltétlenül bizunk abban a másban. Mert ha eziránt kételyek támadhatnak bennünk, nemcsak hogy nem könnyebbitettünk a terhen, de az osztatlan gondhoz félelem és rettegés is járul, nem került-e rossz helyre titkunk és nem él-e vissza bizalmunkkal, akit vele megajándékoztunk.

— Ilyen kételyek, — felelt lelkesen Azriel, — soh'sem támadhatnak bennem, megtévén a rebet titkom tudójává. Ellenfele vagyok az iránynak, melyet a rebe követ, de bizalmamat és tiszteletemet a rebe már az első percekben meghódította. Tudom és érzem, hogy a rebe mindazt, amit mond, hiszi is és át van hatva tőle; tudom, hogy hamisság nem lakozik benne és görbe uton járni nem is tudna; és tudom végül, hogyha arra kerülne a sor: a rebe inkább a saját féltett titkát árulná el, mint azt, melyet mások biztak rá. Hogy emberre akadtam, kiről mindezt őszintén hiszem, már ez maga is nagy lelkiöröm. Áldom is makacsságomat, hogy e helységből távozni nem akartam, míg a rebevel meg nem ismerkedtem. Holott szándékom és céloim egészen más volt. Leverni, leleplezni akartam a rebet és nevetségessé tenni irányát önmaga előtt.

De hadd adjam elő történetemet.

Fél éve annak, hogy kicserélődtem. Volt egy nagy vágyam: a kutatás, és egyetlen nagy örömöm: az alkotás. Keresni, találni és teremteni: van-e boldogság, melyet ehhez még csak hasonlítani is lehetne? Akik muszájból tanulnak, azok a tudomány mostoha gyermekei; igazi gyermekei azok, akiket lelki szomjúság, csillapíthatatlan vágyakozás visz az ismeretek felé. Amit ezek látnak, ez az igazi világosság, míg a mostoha gyermekek homályban botorkálnak. Én igaz gyermeke voltam a magas, édes anyának, aki el is halmozott kegyeivel. Egyetlen napon többet láttatott velem, mint másokkal egész éves munka után. Egyedül csak őt szerettem, ő meg megnyitotta előttem kincseskamráit és én a drágaságokból annyit tettem magamévá, amennyit csak elbirtam és a Teremtő adott erőt, hogy sokat elbirtam.

Im, a munkák lajstroma, melyek nevemet viselik. (És itt Azriel könyvek címeivel teleirt hosszú névsort tartott a rebe elé). A címek száma nagyobb életéveimnek számánál. De mit jelent mindez ahoz képest, amit még alkotni akartam? És mert meg volt bennem hozzá a képesség és mert az állás, melyet betöltök, biztosítja vagyoni függetlenségemet, amellet, hogy időmnek csak egy részét veszi igénybe: személyemet illetőleg elégedett és boldog voltam. Csak népem sorsa bántott, mely sakálók fogaitól vérzik és melynek sebe nekem is olyan kimondhatatlanul fáj.

Mindez azonban csak volt. Vágyam, örömöm, elégedettségem, fájdalmam, az egész ember, kiről itt képet igyekeztem adni és ki valaha én voltam: a múlté. Meghalt azon a napon, melyen vállalatunk mai tulajdonosa, Nikolái Imbov mutatkozott be a gyári személyzetnek. Nem jött egyedül, magával hozta családját. Még ma sem tudom tisztán, mi történt, csak arra emlékszem, hogy hirtelen nagy ragyogás töltötte meg a házat. Megrendültem és mégis ujjongani szerettem volna. Elvált tőlem addigi lelkem és helyét új lélek foglalta el. Hogy milyen érzés volt az, arról, még ma sem tudok számot adni. A jelenség leányruhában jött, de, mert embernek ilyen hatalma nem lehet, égi tünneménynek kellett lennie, melynek azóta foglya vagyok. Anna Imbovnának hívják és főnököm egyetlen leánya.

Nagy szerencsétlenség, hogy az. Bár volna koldus gyermeke. Milyen boldogan emelném ki a nyomorból, hogy megtegyem királynőmnek, ki nekem köszönhetne mindent és kinek mégis én volnék a rabszolgája. Micsoda érzés is lehet az, ilyen nőről azt mondhatni: az enyém. Azt mondom, rebe, hogy időről-időre azóta is megtörténik, ami a világteremtés utolsó napjain történt, mikor az Ur kezei formálták az első nőt. Ez a leány olyan tökéletes, hogy csak a Teremtő kezei alkothatták.

A chaszidim mestere, a Báál-Sem mondotta egyszer, hogy a lelkek közt is vannak ikertestvérek. Nehezen válnak el egymástól, mikor az Ur angyala a földre küldi őket, de megtörténik, hogy a földön találkoznak. Persze, külön-külön emberben mindegyik. De akkor lángok csapnak föl hirtelenében. Nem sejtik miért, de pillanat és tüzet fog a két lélek és megszeretik egymást kimondhatatlanul, anélkül, hogy tudnák, miért. Azt persze elfelejtették, hogy az égben, az Ur trónusa közelében, a lelkek birodalmában, ikrek voltak. De mit is beszélek! Hisz az én esetem nem igazolja a csodaszép mesét. Mert, — így mondotta, nemde, a Báál-Sem, — a két lélek, amint egymásra talál, nyomban megszereti egymást. Azt mondta, hogy *egymást*. Míg az én esetemben a lobogás egyoldalú. Ő semmivel sem adta jelét annak, hogy a lelke ráismert az én lelkemre.

A fiatal ember elhalgatott, a rebe pedig, mintha egészen másra gondolt volna, mereven a sátor ablakára szegezte tekintetét. Azriel úgy vélte, hogy a szent férfit kellemetlenül érinti rajongása a szép Anna Imbovnáról, ami a következő szemrehányó szavakra ingerelte.

— Ha meghallgatja a rebe az emberek panaszát fájdalmukról, nem szabad különbséget tennie fájdalom és fájdalom között. Az én szenvedésem ér annyit, mint az árendásé, kitől a földesur magasabb korcsmabéreket követel. Hallgasson meg a rebe és adjon vissza önmagának. *Csak ezt* akarom. Nem várok csodát a rebetől, mert nem hiszek a rebe csodatevő képességében. De hiszek magasabb kvalitásaiban, hiszek bölcsességében. Adjon tanácsot, rebe, mit tegyek, hogy legyek megint én, hogy visszanyerjem önmagam. Arra még

csak nem is gondolok, hogy az a leány valaha feleségemmé lehessen, de nem szeretnék züllött emberré válni. Rebe, — és a panaszos ember szemei megteltek könnyel, — félesztendeje, hogy távol tartom magam könyveimtől. Képzeld: *könyveimtől*. A rebe tudja, hogy ez mit jelent. Most már, nemde, belátja, hogy beteg ember kéri a segítségét? Minden gondolatom egyedül csak ő, agyam százfélé alakban mintázta meg, de csak őt, más senkit, mást produkálni eszem nem tud. Mig otthon voltam, egész nap őt lestem, (Mert szerencsétlenségemre és kimondhatatlan öröömre a család a gyári épületbe költözködött és én Anna Imbovnával egy tető alatt laktam) és ha megpillantottam, forrni kezdett ereimben a vér, hogy nyomban rá megvegyen az isten hidege. Minél többször láttam, annál jobban vesztettem el eszemet és annál jobban óhajtottam, hogy még többször lássam. Utóbb már csak abból állott minden gondolatom, hogy látom-e, mikor fogom látni, meddig fogom látni.

A rebe, mintha az utolsó kitörést nem hallotta volna, látogatója előbbi beszédére tért vissza, midőn így szólt:

— Azt mondotta reb Azriel, hogy a leány nem adta jelét annak, hogy lelke lelkének az ikre, ahogy reb Azriel mondotta. Hát reb Azriel adta ennek valamivel a jelét? Tudja-e a leány, hogy reb Azriel állandóan vele foglalkozik?

— Nem tudja, nem adtam szerelmem jelét én sem, nyögte a fiatal ember. Mi célja is volna?

— Reb Azriel valószínűleg azért nem árulta el érzelmeit, — szólt most a rebe és átható tekintete látogatója lelkébe furódott, — mert hite szerint Anna Imbovna keresztény leány, kit reb Azriel már ezért sem vehet feleségül?

A rebe tekintete semmiféle hatással nem járt. Cseppet sem zavarta meg Azrielt, ki a szent beszédére így felelt:

— Minthogy nem hittem egy percig sem, hogy a leány valaha az enyém lehessen, a kérdés eme oldalával nem is foglalkoztam. Tartozom azonban, mert fölvetette a kérdést, egy vallomással.

Azok közül a maszkilim közül való vagyok, — folytatta beszédét fölemelt ünnepélyes hangon Azriel, — kik többre becsülik hitüket életüknél. Érzem és tudom, hogy ha kellene, meg tudnék halni vallásomért. De ha Anna Imbovna csak ezen az áron válhatna enyémmé, akkor még azt az áldozatot is meghoznám érte. Nem egészen pontos ennél fogva, amit Salamon király mond, hogy „erős, mint a halál a szerelem.” Mert a szerelem *erősebb* a halálnál. Anna Imbovna szerelméért azt adnám oda, amit különben kész volnék életemmel megváltani: vallásomat.

A rebe megremegett, de csak ennyit szólott és ezt is inkább önmagában: *Beris* is így beszélt.

(Aki ismeri a forradalmat, melyet ép abban az időben a szadagorai rebedinasztiában egy szerelmi kaland

keltett, megérti a patek-zlatnai szent sóhajlását. A család megalapítója: a nagy rebe reb Szrolcsa helyén, mint már egyszer elmondottuk, ennek fia, a rebe reb Avrum Jánkev ült; a második fiát ismerjük. A patek-zlatnai földbirtokos, kinek éppen most hallottuk beszédét és ki később a csortkovi rebedinasztiát alapította meg. Egy harmadik testvér Husztiatint választotta rezidenciájául. De volt egy negyedik testvér is: a rebe reb Beris. Ennek Bojánt kellett volna elfoglalnia, mert ott szereztek számára csodarabbinak való trónszéket.

De nem foglalta el. Megszerette egy grófnő, — így beszéltek chaszidim körökben, — megbabonázta és nem akarta föloldani a varázslatot, míg közbe nem lépett a nagy rebe reb Szrolcsa szelleme, ki a szép asszonyra úgy ráijesztett, hogy megszökött Szadagorából, de nem a rebe reb Berissel, hanem, mint illik, egy lengyel gróffal.

A grófné, nézetem szerint, lehetett telt idomu, kíváncsós szép szobaleány, ki a szadagorai „udvar”-ban szolgált, — de az mindegy, bizonyos, hogy a rebe reb Beris mindent föl akart érte áldozni, de nem tehette, mert megszöktették előle a leányt, kit tán egy őrmesternek adtak feleségül.

A rebe reb Beris esetéről, ki pár évvel utóbb mégis csodarabbi lett, hivei a következő magyarázatot adták. A kabala veszedelmes utjait járva, a rebe reb Beris egyszer hamis ösvényre tévedt és a szerafok háza helyett a sédim [tisztátalan szellemek, démonok] birtokára lépett. Itt Lilith, a démonok csodaszép fejedelmasszonya, nyomban rátette a kezét és a szentek seregének nagy megerőltetésébe került, míg az eltévedt kabalistát a szerelmes ördögasszonytól visszahódíthatták.)

A rebe megismételte megjegyzését: Beris is így beszélt. És hozzátette: Beris abban az időben nem volt eszénél... De hiszen ez is mintha félrebeszélne... Csakhogy ez nőtelen ember és azelőtt soh'sem szeretett... Ha ilyen embert megfogja a szerelem, megfosztja józan gondolkodásától... Hisz a szerencsétlen még hite föláldozására, — *rochmono liclon!* — is kész a szerelméért... Pedig kár érte, bizony mondom, kár érte... Mindezt a rebe mintegy magával beszélgetve mondotta, látogatójáról nem is vevén tudomást. De egyszerre csak élénk gesztussal kísérvé beszédét, ezzel a kérdéssel fordult az idegenhez, de már nem szólította zsinagógai nevén, még kevésbé tüntette ki a „reb” címmel.

— Azok után, amit elmondott, mondja meg nekem a tekintetes ur, hogy tulajdonképen miért tartja olyan lehetetlennek, hogy az a leány feleségévé legyen? Az, hogy az édesatyja sokszoros milliomos?

— Csodálkozom, felelt megütődve Azriel, hogy a rebe csak ezt az akadályt látja. Az apával én megküzdénék, de nem harcolok a leánynyal. Csak nem vehetek feleségül leányt, aki nem szeret, sőt tán tudomást sem vett rólam, — hisz ez erkölcstelenség volna.

A rebe erre a beszédre elejtette a „tekintetes urat” és újból reb Azrielnek szólította látogatóját. Tetszett

neki a fiatal ember romlatlansága, nyíltsága és becsületessége. De ez még nem volt minden. Olyat mondott még vendégének, hogy az ámulatában majd hogy le nem fordult a szűk falócáról.

— Reb Azriel, szólt ugyanis mosolyogva a rebe az eddigőtől teljesen elűtő hangnemen, — reb Azriel! Kend nagyon sokat tanult, nagyon sokat tud, de mégis kis ostoba kend, hisz az a leány ép olyan bolondul szereti kendet, mint kend őt.

Azriel beszélni akart, de torkán rekedt a szó, tágra nyílt szemmel bámulta a rebet. Az megkönyörült rajta és jókedvűen folytatta:

— Mindenről tudok. Nikolái Imbov mindent elmondott. Itt járt, hogy tanácskozzék velem, mit kezdjen leányával, ki előtte kijelentette, hogy egyedül csak kendet szereti, holott édesatyja rég odaigérte testvére fiának és másnak, mint ő hiszi, nem is adhatja. Azt tanácsoltam neki, hogy mindennek előtt távolítsa el kendet leánya közeléből, amit meg is cselekedett, mert, mint látom, csakugyan eltávolította egy időre: ultra küldte a fiókintézetek megvizsgálására. Hogy milyen az a fiatal ember, kitől Nikolái Imbov annyira félti a gyermekét; hogy az a fiatal ember oly igazán szereti a leányát és hogy olyan érdemes tudós, minő reb Azriel, arról a leány atyja nem szólt. Nem is volt róla sejtelmem, mint ahogy azt sem képzelhettem, hogy reb Azriel is eljön hozzám, hogy reb Azriel is tanácskozzék velem.

Nem vállalkozom arra, hogy leírjam a vihart, mely a rebe e közlésére Azriel lelkét átjárta. Nem hitt a csodában, de ami vele történt, mégis csoda volt. És oly hirtelen jött, a sivár reménytelenséget a ragyogó kilátások olyan váratlanul váltották föl, hogy Azriel maga sem tudta, miként történt, de egyszer csak ott termett közvetlenül a rebe mellett és mielőtt ez megakadályozhatta volna, keze után kapott és áhitattal ajkaihoz szorította.

A rebe igyekezett visszavonni a kezét (csak egynehány évvel volt idősebb látogatójánál), de mert a fiatal ember nagyobb testi erejénél fogva ez nem sikerült, kezében hagyta a kezét és szívéből örült a másik örömének. Azriel ajkaira száz kérdés tolakodott, a leányról, kit a rebe soh'sem látott, az apáról, ki a rebehez el-eljárogatott. (A nagy gazdasági gépgyár átvételét is ő ajánlotta neki. Persze nem ő, — a rebe — fedezte föl, de Nikolái Imbov kérdésére, vegye-e meg a telepet, melyet olcsó áron megkaphat, a rebe azt javasolta, hogy igenis, vegye meg, mert csak javára válhat). A legfontosabb, amit Azriel Nikolái Imbovra nézve megtudott, ennek igazán rendezetlen vallási viszonyai voltak.

Nikolái Imbov tulajdonképpen keresztény volt, de azt is mondhatnók, hogy Nikolái Imbov tulajdonképpen zsidó volt. E rébuszos beszédre magyarázatot találunk

egy kegyetlen tettben I. Miklós császár korából, melyet alább röviden elmondunk. Azrielnek persze nem kellett sokat magyarázni. A rebe csak annyit mondott neki, hogy a főnöke a *nikolájánusok* közül való. Az orosz zsidónak ez elég.

I. Nikolái Pavlovits, ki 28 esztendeig (1825-től 1853-ig) volt Oroszország cárja, méltón foglal helyet a történelemben Rettenetes Iván mellett. Tán csak ez ontott több ártatlan vért, tán csak ez sajtolt ki alattvalóiból több sóhajt, könyvet és átkot. A zsidóktól egy napon elvétette a 10—12 éves fiugyermekeket, megkereszteltette, kaszárnyákba vitette és katonáknak neveltette őket. *Ezek a nikolájánusok*, kik a császár nevét (Nikoláj) viselték. Szívükben megmaradtak zsidóknak, míg a külvilágnak keresztények voltak. De miért mondom: *voltak*? Utódaik ma is belül zsidók, kívüli keresztények. Munkácsi Bernát dr., a híres nyelvész, ki többször fordult meg Oroszországban, csak a napokban beszélte el e sorok írójának, hogy a tifliszi zsidó templomban jomkipur napján két orosz paraszttal együtt imádkozott, amin a bennszülött zsidók még csak nem is csodálkoztak. Nikolájánusok voltak.

A zsidók, eredetüknél és belső hitüknél fogva, hitestvéreiknek ismerték el, a keresztény orthodoxia meg, a kereszttség letörülhetetlenségénél fogva, az orthodox egyház hozzátartozóinak mondták őket. Így lógtak, szegények, a levegőben, különösen elbeszélésünk idejében. A zsidó vallásra nyíltan nem térhettek, ezt tiltotta a törvény; az orthodox kereszténységbe beolvadni meg ők nem akartak. Így történt aztán, hogy a nikolájánusok mintegy külön, keresztény-zsidó szektává fejlődhettek, melynek hozzátartozói csak egymás között házasodtak, igaz, hogy Mózes és Izrael törvénye szerint.

Ezek elmagyarázása után érteni fogjuk mi is a rebe aggodalmát, melynek ilyen szavakkal adott kifejezést Azriel előtt.

— Ne ujjongjon még, reb Azriel. Mert nagyok még az akadályok. Én támogatni fogom házassági ügyét. Nyíltan melléje fogok állani. Levelet küldök főnökének, melyben lelkére kötöm, hogy ne állja útját két tökéletes ember boldogságnak, de hogy mit tesz majd ő, kit vasfejűnek ismerem és ki, mint már említettem, testvére fiának ígérte oda leányát, — azt én nem tudhatom. Annál kevésbbé, mert el is veszitem előtte hitelemet. Mert hisz én őt tulajdonképpen elárultam. De megnyugtató az, hogy neki is csak javát akarom.

Azriel nem osztotta a rebe aggályait. Csupa remény és boldogság volt. — Nem tartok, szólt bizakodva, semmiféle akadálytól. Anna Imbovna szeret, ez a fő, ez minden. Ha kell, megküzdök érte Oroszország összes nikolájánusaival.

(Folytatom.)

TELEFON 13702. SZÁLLODA ÉS כשר ÉTTEREM TELEFON 13702.

JOSEF GUTH WIEN, II., STEFANIESTRASSE 14

A legizletesebb konyha és kitűnő italok. □ □ □ □ □ □ □ □ Szobák 2 korona 80 fillértől feljebb.

Feminizmus a Bibliában.

A Tórának modern kulturképessége mellett a legfényesebb tanubizonyosságokat a história folyamán kialakult társadalmi evolúciók szolgáltatták. Legjobban megfigyelhetjük ezt attól a korszaktól kezdődőleg, amelyben a Bibliát a nemzetek nyelveire lefordították s a társadalmak közvetlen érintkezésbe jutottak a próféták hirdette Istennek törvényeivel. Ez az érintkezés hozta magával az emberi jogoknak, erkölcsöknek s a társadalmi jólétnek kiküzdéseért vívott véres harcokat, melyeknek leghevesebb példája a francia forradalom volt. Vissza nem fojtható erővel lett urrá az emberiség gondolkodása fölött a zsidó próféták messiási etikája, mely a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméiben aztán egyre hatalmasabban vonult be a népek és nemzetek alkotmányaiba. Sokáig csak poétikus szemmel néztek a Szentírás társadalom-jóléti, szociális törvényeire is, de jött aztán a munkásszervezkedés s azok a szociális, szegényt védő tanok, melyek a Tóra törvényeiben már évezredekkel ezelőtt hirdették az emberi életjog isteni szentségét, modern társadalmi mozgalomnak lettek vezéreszméivé s szervezeti alaptörvényeivé. Kezdetben még mosoly és gúnyolódás fogadta a szociáлизmus szárnypróbálgatásait, de néhány évtized alatt világorganizáció lett belőle s ma már parlamentekben emeli fel hatékony szavát vagy erélyes tiltakozását s egy szempillantására megáll nemzetek közgazdaságának s iparának lélekzete s egész gépezete.

Ugyanigy bontakozik ki szemünk előtt egy másik társadalmi evolúció is a lekicsinyelés perspektíváján máris messze felül emelkedve: a feminista nőmozgalom. Jogi s gazdasági szabadságért küzd e világszövetség a nők részére, kiknek milliói s milliói máris megállják helyüket mindenütt, ahol akár fizikai, akár szellemi munkát kell végezni s ipar és kereskedelem csarnokaiban épügy alkotásra képesek, mint a tudomány, irodalom s művészetek terén. S e legújabb nőmozgalom szempontjából ugyancsak modern törvénykönyvnek tekintendő a Tóra. Mert valamint a XX. századbéli szociálpolitika is tanuságot tett amellett, hogy a zsidóság évezredekkel ezelőtt már tudott oly kultúrát s gondolkodást teremteni, amilyenről a többi népeknek sejtelmük sem volt, azonkép im a legújabb társadalmi evolúció is azt igazolja, hogy a legmodernebb kulturaccidens a Tórában már hajdanán is megvolt. Mert a legelső suffragettek a hajdani Izraelben szerepeltek. De ami éppen ma különös figyelmet érdemel, az épp az egykori bibliai társadalomnak a nőjog előhátsaival szemben való viselkedése. Azt olvassuk ugyanis a Tórában, (Mózes IV. könyve 27. fejezetében), hogy mikor Czelofchád értelmes leányai a község ezreitől kísérvé, odaléptek Mózes és a törzsfők elé a frigysátor bejárata előtt s beszédet intéztek hozzájuk e szavakkal: „Adjatok nekünk is jogot atyafiaink között!” Mózes nem kergetteté szét szolgálival a szónokló nőket, mint ezt elég barbár módon manapság az angol kormány szokta rendőreivel tenni, de még csak nem is mosolyogta le az erősebbnek fölényes cinizmusával a nők közéleti szereplését, hanem igazságos és emberséges komolysággal hallgatta meg jogos követeléseiket s a legelső fórum elé terjesztvén azokat, e szavakkal tért vissza: „Tökéletes igazuk van Czelofchod leányainak!” s kihirdette nyomban a nők egyenlőjoguságának isteni törvényét és aprólékos részletességgel megvédte a nő érdekeit a birtokjogban a férfiúi részről történhető uzurpálás ellen. S ki tudná szerét-számát ama modern szellemű tóratörvényeknek, melyek a nők kíséret nélküli, bátran való járás-kelését biztosítják, vagy özvegy nő s árva leány existenciáját a vallásos kommunizmus szellemében

lehetővé teszik, becsületét, tisztességének prestizsét lovasgiasan megvédik. Igen, a Tóra már évezredekkel ezelőtt a modern feminizmus jogosultságának komolyságától volt áthatva s nem kiáltotta oda a közéletben résztvevő női nemnek prüd hypokritasággal azt, amit a mai társadalom általában még egyre hangoztat, hogy mulier taceat in ecclesia, nőnek hallgass a dolga a nyilvánosság előtt, hanem, mint pl. az egyiptomi rabszolgasághól való nemzeti fölkelés alkalmával is, megértő lelkesedéssel nyitott teret a Mirjám vezetése alatt résztvevő női szervezetnek a nemzeti újjászületés mozgalmában. Mindennek magyarázata nem egyéb, mint az, hogy a zsidó nő ősi hivatása és társadalmi pozíciója a produktív munkában és közgazdaságban való józan és komoly együttműködés volt. Már Ráchel is másképp fogta fel az életet, mint a Keletnek táncot lejtő háremi odaliskjai, mert bár igézetesen szép volt, még sem töltötte semmittevéssel idejét, hanem résztvevő atyja gazdaságában s bizonyára nem kevés volt a munkája a juhnyájak körül. Ilyen gazdaságilag produktív Ráchelek voltak a későbbi zsidó nők is, kik, ha kellett, a közélet terén pl. frigysátorhoz anyagi áldozat, a férfiaktól függetlenül külön is képesek voltak kezük munkája után (Mózes II. 35. 22. és 25.) bőségesen hozzájárulni a nemzeti kultúra fölépítéséhez. Ilyen társadalom, melyben a nőnek gazdasági és jogi szabadsága magától értetődő emberséges dolog volt, aztán már könnyen nyújthatott a későbbi századokban olyan nagy női egyéniségeket, mint a Deborák vagy Hannák voltak. S maga a koronás bölcs, midőn népének odaállította a zsidó nő eszményképét, nem az erotikum szempontjából dicsőíti a derék hitvest, hanem annak produktív munkásságát, hasznothajtó dologtevését s vallásos gondolkodását magasztalja, mert szerinte „hazug a csáb és hívságos a szépség, egyedül a komoly nő az istenáldás.” Valóságos nemzeti veszedelemnek tekinti egy későbbi hatalmas próféta, Jezsaiás, azt, ha Cion leányai idegen szellem befolyása alá kerülve, a női hivatást nem a megélhetésért vivandó életküzdőlemben való együttműködésben, hanem az erotikumban látják és „járnak kinyújtva nyakukat s kacsintva szemeikkel, tipegve s lábaik láncocskáit csörgetve.” (Jesája 3. 16.)

Minden prófétai erejével küzd ezen társadalmi veszedelem ellen, mert jól tudja, hogy a közszellem hanyatlása vagy föllendülése nem annyira a férfiak, mint inkább a nők kezében van. S a bibliának eme irányát és fölfogását fényesen bizonyítja a világtörténet is, mert a kultúra iránt mindenkor fogékonyabb volt a női nem, melynek Istentől megáldott természete hamarabb hajlott az igazság és emberiség iránt, mint a férfi nemé.

Mi más gondolat kell tehát, hogy felébredjen a Tóra népének körében, mint az, hogy miként őseink évezredekkel ezelőtt már a nő jogi és gazdasági helyzetének emberséges megvédői voltak, azonkép kell a napjainkban egyre erősödő nőmozgalom eszméit is legelső sorban felekezetünknek megérteni s a Tóra szellemében az élet számára előkészítő, vallásos komolyságu leánynevelést megteremteni, hogy ősi szent vallásunk még a legmodernebb társadalmi fejlődések között is becsülettel állhassa meg helyét.

Bánde Zoltán dr.,
kispesti rabbi.

Nagyothallók!

A newyorki Mears Ear Phone Co. által gyártott „Zseb-aurophone” a legkisebb és legkisebb villamos hallókészülék, mely a férfiaknál a mellényzsebben, hölgyeknél a blúz alatt kényelmesen elfér. Kérjen leírást hivatkozással az Egyenlőségre. Vezérképviselőség egyedül: Budapest, V., Váci-ut 6. (A nyugatival szemben). Telefon-szám: 170-52. Értekezhetni 12-2 és 6-8 között.

Az ócska biblia.

Ódon butorok árnyéka a falon.
Egy ócska biblia hever az asztalon.
Az ócska könyv ott fekszik felnyitva.
Benne régmúlt időknek titka.

Az éjfél az óra elütötte rég,
A biblia mellett halvány mécses ég.
S amint mulnak, telnek a percek,
A mécs sápadni kezd és busan serceg.

Aztán egészen kialszik a mécses.
A csöndes szobában koromsötét lesz.

De nem kell várni, míg szürkület lesz
És hajnali fényben fölkel a nap,
Mert az ócska biblia betűi,
Mint kis örökmécsek, tovább világítanak.

Lovász Károly.

REGÉNY.

Az új földesur.

(18)

Irta: Ujvári Péter.

Baum Jónás váratlan előbukkanása, de még inkább fellépésének szokatlan hevessege Budayt valósággal megdermesztette. Pintye András is alig tudott szóhoz jutni a nagy megdöbbenéstől. Zsidóember, ha még olyan gazdag is, nem szokott uri emberre ilyen tiszteletlenül rátámadni. Ha ez a zsidó mégis le merte vetni a hagyományos alázatosságot, akkor ugyancsak nagy oka lehetett arra. Másképen nem lehet, csak úgy, hogy ez az ember valamilyen általuk nem sejthető módon gonosz szándékukról tudomást szerzett. Ettől a föltevéstől ur és paraszt meggyávult. Pintye András gyors mozdulattal elvetette magát a csákányt és egy bozót mögé ugrott. Szent esküt tett magának, hogyha Baum Jónás a csendőrök elé vinné ezt a dolgukat, akkor ő mindent tagadni fog. Tájékan sem járt a töltésnek, nemhogy megfurni akarta volna. Ha pedig ez a disznó Buday (szorongatásában bizony így tisztelte nemes és nagyságos pátronusát) ellene vallana, — hiszen kitellik ettől a zshiványtól, mert mind ilyen az urféle — akkor is váltig azt hiteli, hogy olyan ártatlan benne, mint a mai bárány. Ha készült is valami istentelenség, arról csak Buday tudhatott, hogy mi legyen az, ő azt Máriauccse nem sejtette. Igaz ugyan, hogy Budayval tartott, — ha már muszáj megmondani az igazat — de csak azért ment vele, mert hívta nézni az állást. Nem mondhatta, hogy nem mén, urral szemben nem vetemedhetik zsellérfajta ilyen szabad beszédre. Hát így volt, Máriauccse, így volt.

Szóval: Pintye András erős eltökéléssel arra készült, hogy minden felelősséget Budayra hárít. Ur és paraszt közt ilyen a fegyverbarátság.

Buday János az első megdöbbenés enyhülése után szintén a bekövetkező elképzelésével gyötörte az agyát, csak valamivel logikusabban, mint Pintye András. Hogy följelentse, attól nem félt. Tényálladék hijján bajos a vádaskodás — törvényes fórum előtt. Ott bizonyítani kell, azt pedig, hogy ő mit akart tenni, azt be nem bizonyít-

hatja, még csak annyira sem, hogy kísérletnek minősíthessék a szándékát. Ellenben felelősségre vonhatja a kaszinóban és ott bizony tönkre teheti. Ott másképen ítélnék az emberek. Ott a becsület szabályai szerint ítélnék. És e szabályok szerint lehet valaki hős, ha kitervelt valamit és azt, a veszedelmekkel nem törődve, végre is hajtotta, de okvetlenül közönséges gonosztevő, ha csak kigondolta, de végrehajtani nem merte.

Már pedig a történetek után be kellett látnia, hogy le kell mondania a falumentés hősi szándékáról. Mert Baum Jónás tudhat erről — a beszédje után ítélve, bizonyosan tudja — és akkor vagy megakadályozza, vagy nem akadályozza meg és csendőrkézre juttatja.

Iszonytató dühre lázította ez a gondolat. Nem tudta elviselni azt a fölismerést, hogy ez a zsidó nyugodtan megmaradjon birtokán, mikor a veszedelem ötszáz embert elsöpréssel fenyeget. Hogy köröskörül elpusztuljon minden, csak épen az ő földje maradjon meg, a Buday-féle, amit ő tőle elbitorolt.

Aztán a szégyen is ingerelte. Baum Jónás az imént a vállára ütött és szemtanu látta ezt a szemtelenkedést. Paraszt, akit évszázados elnyomás arra a tudatra nevelt, hogy az urnál nincs nagyobb hatalom, azt még csak szóval se illesse az alsóbbrendű. Az egész uri tekintély ezen épült fel; ha ez a babona összeomlik, utána zuhan a tekintély is. Az övé legkönnyebben, mert az övét nem támasztja meg a nagy gazdagság. Kiverte az izzadság, mikor arra gondolt, hogy Pintye András hazamén és elfogja mesélni a parasztok között, hogy a zsidó megütötte és neki nem volt bátorsága visszaütni.

Dühében felordított és Baum Jónás után vetette magát:

— Megállj csak, Baum Jónás!

Baum Jónás megállt.

— Mi kell? — kérdezte sötéten.

Buday azért futott utána, hogy megüsse, ha utóléri. Föl is emelte az öklét, de mikor előtte tornyodzott a nagy ember, a karja hirtelen lehanyatlott.

— Egy kis leszámolásunk volna — kiáltott harsogva, hogy Pintye András is meghallja. — Tudod-e?

— Tudom.

— Nohát, akkor most leszámolunk.

— Most nem — szólt Baum Jónás nyugodtan.

A zsidó rendületlen nyugalma csaknem megörjítette. Ő maga csak kínos erőfeszítéssel leplezte el a belső reszketést. Érezte, hogy fél ettől az erős zsidótól, míg ellenben az nem fél tőle. Hát ez a tudat lealázta és kimondhatatlan kinokkal gyötörte. Már sajnálta, hogy Baum Jónást megállította; ostobaság volt, hiszen a szemtelenkedésért máskor is felelősségre vonhatta volna, nappal, uri barátok jelenlétében, nem itt a vadon közepén. De ha már így esett, hát legalább az a Pintye András ne higgye őt gyávának. Most már Pintye Andrásba is bele tudott volna rugni, amiért ő miatta kell ökökre mennie ezzel az óriással. Az össze-vissza-érzések az eszét vették.

— Piszok, gyáva zsidó! — tört ki belőle a gyűlölet.

Rettentő sok keserűség halmozódott össze Baum Jónás szívében ezen a gonosz éjszakán. Az ok nélkül való szenvedés hióbi pesszimizmusa azonban egy nagyszerű és nemes gondolatban oldódott fel. Sanyaru lelki tusák után tisztán látta, hogy mi most az ő kötelessége és az áldozathoz, amit hoznia kell, elég erőt érzett magában. Ettől lett olyan megmozdíthatatlanul nyugodt, mintha a szive csupa kristályos jéghegy között pihenne. Még ez az ostoba gyalázkodás sem ingerelte.

— Tudod, — szólt csendesen — hogy nem vagyok gyáva. Ha megbántottalak, helyt állok érte, de most sietek.

Sietnem kell. Várj holnapig, vagy várj itt rám egy óráig, visszajövök.

Buday azt hitte, hogy Baum csak ürügyet keres az eltávozásra, talán azért, mert ő is fél és ez a gondolat egyszeribe vakmerővé tette. Elébe ugrott és megfogta a két karját:

— Bűdös zsidó! Itt maradj!

— Engedj! — kérlelte Baum.

Buday felemelte az öklét és Baum felé sujtott. Ez az ütést elkerülte, aztán Budayra vetette magát, átnyalábolta és egy szörnyű lödítással a töltés oldalához vágta. Buday úgy elterült a rőzse között, mint a halott.

De már erre Pintye András is kibújt a bozót mögül, még a csákányt is előhozta.

— Ejha — szólt tiszteletteljesen — ezt jól csinálta a tekintetes ur.

Roppantul imponált most neki a zsidó földesur.

Baum üveges szemmel nézte a mozdulatlan testet.

Pintye András nem zavarta. A töltésre kapaszkodott és körülkémlt. A vizsgálat kielégítette, mert mosolygott. Lekerülvén a töltésről Baum elé állt:

— Ne busuljon, no, hiszen senkise látta. Bizonyisten, senkise. Csak én. Én meg, ha a tekintetes ur akarja, úgy hallgatok, mintha megkukultam volna. Jó szóért szívesen.

És hogy Baum erre sem felelt, a füléhez hajolt a paraszt és úgy sugta:

— Fölviszem a töltésre és a vízbe ereszttem . . . ha akarja.

Baum összerázkódott, mint a hideglelős.

— Ne locsogj — rivalt rá Pintyére. — inkább gyere és segítsünk rajta.

— Minek az? — mondotta Pintye roszkedvűen, de nem mert ellenszegülni.

Baum letérdepelt Buday mellé, fejét a melléhez nyomta és úgy leste: van-e még élet benne. A teste meleg volt és a szíve is vert. Csak elájult. Baum megkönnyebbültén felsóhajtott. Két lépéssel arrébb egy kis tócsát látott, odament, a tenyerével vizet merített belőle és visszasielve az ájult ember arcát locsolgatta.

Pintye András a fejét rázogatta. Ő nem tudta megérteni ezt az irgalmasságot. Hogy előbb valakit a földre teremtsünk, aztán meg élesztgessük, hát okos dolog ez?

Baum Jónás nem törődött a paraszttal. Minden figyelmét Buday sápadt arcához kötötte. Levetette a kabátját és párnául a feje alá tette. Ekkor vette észre, hogy a homloka zuzott sebből vérzik.

Mély szánalom fogta el ez ember iránt, akiről pedig tudta, hogy a vesztére törekedett.

— Pedig valamikor — mormolta csak úgy magába — az övé volt az a kő, amely most megvérezte és a föld is, melyen fekszik. Minden az övé volt.

Valami csodálatos tisztánlátásra ébredt a lelke. Megértette, miért gyűlöli őt olyan engesztelhetlenül Buday és ezt a gyűlöletet ebben a percben emberinek, lehetőknek, természetesnek találta. Mélységes részvételt gondolt a fájdalmakra, tehetetlen haragjára és úgy érezte, ez az ember megérdemli, hogy keserőségei megenyhüljenek. Hiszen csak eszméletre térne már, beszélne hozzá, mondana neki valamit és akkor . . . akkor . . .

Buday megmozdult, kinyitotta a szemét, körülnézett, aztán nehezen könyökre emelkedett. Baum a karjával megtámasztotta.

— Mi történt velem? — kérdezte Buday gyöngé hangon.

Baum hallgatott.

— Hogy micsoda? — vigyorgott Pintye András — hát csak tudja talán?

— Mi történt velem?

— Hát az, hogy a Bóm ur egy kicsit a töltéshez kente.

Buday hirtelen a térdére emelkedett, vad gyűlölettel szikrázott a szeme és rettentő káromlásokat tett.

Baum alázattal tűrte ezt a durva kitörést. Megérdemli ezt ettől az embertől, aki idegen lett a saját földjén és akit az idegenségnek őrlő érzése ösztökélt hozzá nem méltó gonoszságokra. Ő nem ítélheti el emiatt, mert ő tette idegenné, nem rossz szándékból ugyan és nem is becsstelenül, de mégis csak ő ül most a Buday-birtokban.

— János — szólt szeliden némi várakozás után — hallgass meg. Az imént megbántottál, hát leütöttelek.

— Piszok zsidó! — csikorította a fogait Buday János. — A nagyapám a tiédet deresre huzatta és te leütöni mertél.

— Hiszen ez az, látod. Már a nagyapám is leütötte volna a nagyapádat. De ő még nem merhette. Sok nemzedékben forrt ez a visszafojtott lázongás, ütésre ingerelt öklöt nyert egyik a másiktól és az ilyen ököknek egyszer le kell sujtani. Az unoka izmaiban talán csak a nagyapák idegláza rezditi meg a feszülő idegeket. És egyszer aztán ütünk. Mint ahogy én az imént.

— Ezt még megkeserülöd.

— Hagyjuk ezt, János. Én már nem tartozom ahhoz a fajtához, amely egy uri ember tekintetétől megijedjen. De nincs is okod rá, hogy valami különös megtorlason törjed az eszedet. Amit te gyűlölettel mámoros éjszakákon romlásomra kieszeltél, arra önszántamból tökélttem el magamat.

Buday felpattant.

— Mit jelentsen ez — kérdezte rekedten.

— Azt, hogy a vizet a földeimre ereszttem — szólt Baum Jónás egyszerűen.

— Te? — kiáltott Buday.

— Én! Tudom, hogy ti is ezt koholtátok.

— Nem igaz — hazudott Buday és Pintye András tiltakozott.

— Igaz, hallottam, amikor erre összeesküdtek. Ott, amögött a fa mögött álltam. De ne féljete, nem akarok én ebből kárust csinálni. Nem tagadom, előbb megszorítottam a rettenetes szándékotok. Nem tudtam megérteni, hogy egy Buday-hajtás hogyan fajulhatott el ilyen gonoszságra. De mikor itt láttalak mereven és vérezve azon a földön feküdni, amely valamikor a tiéd volt, mindent megértettem. Halvány arcodon kiütött a lelke, mint a titkos irás a megsárgult papiroson. És én tudtam: miért gyűlölsz. Isten előtt tisztán állok, engem sem te, sem más becsstelenséggel meg nem vádolhat. Ur lettem ugyan a te birtokodon, de nem turtalak ki belőle. Magad kínáltad föl és én jó pénzen megvettem tőled. Hát jog szerint enyém ez a föld és ha a jog irányítaná az emberi szíveket, akkor te nem gyűlölnél engem. De nem a jog, hanem öröklött érzések irányítják a szívet és te gyűlölsz. Mert hiába voltál magad oka a leromlásodnak és hiába rimázkodtad ki magad azt a vásárt, te nem tudod nekem megbocsátani, hogy most én töltöm be a helyedet és talán jobban, becsületesebben, eredményesebben, mint te.

Baum megállt egy pillanatra és izzadt homlokát törölgette.

— Nem tagadom — folytatta sóhajtva — boldog és büszke voltam ebben a nehezen megszerzett birtokban. Boldog voltam, mikor láttam, hogy élednek fel körülöttem százados sorvadásban elfonnyadt erők. Nézz oda az erdőre: ráismersz-e a hatalmas óriásokban a te csenevész fáidra? És az én szabad, meglegedett és mindig jóllakott munkáimban ráismersz-e a te roskatag és félig elállatiasodott

zselléireidre? Ugy-e, nem? Hát én akkor voltam legboldogabb, mikor láttam, hogy az én becsületes munkám nyomán milyen gyönyörű sarjadása van itt az új erőnek.

Mintha a beszéd nehezére esnék, megint szünetet tartott.

— De aztán — szötte tovább a kinos önvallomást — jött a szörnyű olvadás és hetek óta kiöntéssel fenyeget a Bodrog. Az én földjeimet nem fenyegeti, csak a községeket. De azért én jártam-keltem, egész időmet itt töltöttem a töltés mellett, heteken keresztül mindig csak rőzsét fuvaroztattam ide, a béreseimet elvontam a munkától, hogy a veszedelmet lehetőleg elhárítsam. Ti urak pedig eközben ültetek a kaszinóban és szidjátok a zsidót, vagy tanakodtatok afölött, milyen ravaszsággal lehetne a kilátásba helyezett állami segélyből elharácsolni egy pár száz forintot és dühöngtetek a Bodrog ellen, mert nem akart idejében kiönteni és szerveztetek valami koldushivatalt egy álkoldus részére, csak hogy az államsegélyhez jogcímek legyen, habár csak hazudott is.

Buday valósággal úgy hallgatta ezt a beszédet, mintha bűvölet alatt állna. Egyszer sem merte félbeszakítani.

— A Bodrog — folytatta Baum Jónás — segítgetekre jött. Most már nem akar ártalom nélkül elsiklani a partunk mellett. Ma, vagy holnap átcsap a töltésen és akkor víz alá temeti a falut. Hiszen, ha minden birtokos ide állítaná a cselédjét és mind itt dolgozna, talán még fel lehetne tartóztatni a veszedelmet. De az urak háza a lankáson áll, a birtoka mindegyiknek a dombok mögött, oda nem érhet el a Bodrog. Hát ők nyugodtan tovább pipálnak. A paraszt segítsen magán, ahogy tud, vagy dögöljön meg. Csak te gondoltál arra, hogy a faluról el lehetne a veszedelmet háritani. Az ellenem való gyűlölet juttatott erre a gondolatra, hogy inkább én pusztuljak el, mint a falu. Te ugyan a parasztot is gyűlölöd, de engem százszor jobban, mert én a végső csődtől mentettelek meg. Tudod, mit éreztem, mikor ti az elpusztításomat határozátok el? Tüzek égtek bennem, minden idegem parázson perzselődött. Üvölteni tudtam volna fájdalmamban és mint a vadállat a fogammal tudtalak volna szétmarcangolni. Aztán a feleségemre és a gyermekeimre gondoltam és sirtam, sirtam. Aztán fölcsapott hozzám a föld párája és én a földre vetettem magam és beléje turtam a körmeimet, hogy soha magamtól el ne eresszem. Aztán belém harsozott a vihar és én ebben nagyobb zokogásokat hallottam, mint aminőket én zokogtam, nagyobbakat, mint aminőket az én gyermekeim fognak zokogni. Háromnak a nyöszörgése helyett ötszáznak az üvöltését hallottam. Azokét, akik ott laknak és akik elfognak pusztulni. És akkor az én nagy fájdalmam kiszikkadt belőlem, mint a köny, amely a homokba hull és kezdtem szenvedni azért az ötszázért. Megcsókoltam az én drága földemet és... és elárultam. Rászántam magam a szörnyű áldozatra. Azért a boldogságért, amit nekem ez a föld adott, azért a boldogságért, amit nekem ez az ország adott, azért, hogy lehettem rajta szabad ember, munkásember, ezért a rövid boldogságért visszaadok neki mindent. Amazok drágábbak neki, többen is vannak, hát inkább én pusztuljak el, mint az ötszáz. Megesküdtem rá, megteszem.

Buday még most sem szólt. Ennek az embernek a méltósága, a lelki nagysága lenyűgözte.

— Az volt a szándékom — kezdte megint Baum Jónás — hogy előbb haza megyek, de mást gondoltam. Félek, hogy ott elgyöngülök. Szerszám is van itt, úgy látom, hát mindjárt hozzá foghatok. Egy pár órát úgy is eltart. Hanem — fordult Pintye András felé — kend elmehetne a tanyámra. Verje fel álmából a feleségemet és mondja

meg neki, hogy a gyerekekkel és öregekkel siessen a faluba. Kocsin menjenek, mert a víz könnyen utólérheti őket. Nohát siessen.

Pintye András kővéváltan állt az ut közepén. Azt hitte, álmodik.

Baum Jónás hozzá lépett, kivette kezéből a csákányt, a töltéshez ment vele és hatalmas lendüléssel beléje vágta.

Megrendült ettől a hatalmas ütéstől a töltéscső, de még jobban a két ember. Budayt is meghatotta ez a nagy erő és Baumhoz ugrott, hogy szörnyű tettében feltartóztassa. Baum Jónás olyan szemmel nézett rá, hogy meg-szégyenülve visszahátrált.

— Siess, András — parancsolt rá az ámuló parasztra. Ez megteszi.

Pintye András iramvást a Baumék tanyája felé szaladt. Már jó messzire járt, még akkor is hallotta a kemény döngéseket a töltés felől.

(Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás!

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése

1913 évi július hó elsején lejár,

szintugy azokat, akiknek előfizetése előbb járt le, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, nehogy a lap szétküldésében fennakadás történjék.

Ujonnán belépő előfizetőink ingyen kapják az Egyenlőség jubileumi számát, mely vastag, illusztrált kötet és a modern magyar zsidó irodalom egyik legszebb alkotása.

A kiadóhivatal.

Alsóterényi Auer Róbert, Mátray Leóné szül. Auer Paula és Auer Emil a maguk és a gyászoló rokonok nevében mély fájdalommal jelentik, hogy felejthetetlen jó atyjuk

Auer Sándor ur

1913. június 20-án életének 87-ik évében elhunyt. Drága halottunkat június 22-én, vasárnapon délután 1/24 órakor a rákoskeresztúri új izr. temető halottas házából örök nyugalomra kísértük.

Budapest, 1913. június havában.

Alsóterényi Auer Róbertné szül. Galitzenstein Klára,
Auer Emilné szül. Reis Teréz menyei.

Mátray Leó veje.

Dr. Auer Pál, György, Lili, Alice, László, unokái.

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK NYÁRI MENETRENDJE.

A vonatok indulása Budapestről.

Érvényes 1913 május hó 1-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról					jegyzet	A nyugati pályaudvarról					jegyzet	A keleti pályaudvarra					jegyzet	A nyugati pályaudvarra					jegyzet	
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová		vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová		vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan		vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan		
Délelőtt					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	Délelőtt					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	Délelőtt					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	Délelőtt					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	
1110	5:40		sz.v.	B.-Füred, Tapolca		154	5:00		sz.v.	Vác		339	5:10		v.v.	Berlin, Ruttk		149	3:51		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		
310	5:40		sz.v.	Hatvan		152	5:15		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		445	5:20		lv.v.	Debreczen, N.-Várad		151	5:05		sz.v.	Dunakeszi-Alag		
302	6:25		gy.v.	Ruttk, Berlin		122	5:25		sz.v.	Ersekújvár		309	5:30		sz.v.	Hatvan		721	5:15		sz.v.	Cegléd		
22	6:30		sz.v.	Bicske		718	5:40		sz.v.	Szeged, Szolnok		1905	5:30		sz.v.	Eszék, Tapolca		723	5:35		sz.v.	Vecsés		
8	6:40		sz.v.	Wien, Graz, Sopron		4102	6:00		sz.v.	Esztergom		609	5:45		sz.v.	Brassó, Arad		725	5:45		sz.v.	Monor		
1502	6:45		gy.v.	Kassa, Csorba, Bártfa		6502	6:30		sz.v.	Lajosmizse, Kecskem.		909	5:45		sz.v.	Sofia, Bród, Belgrád		4103	5:50		sz.v.	Esztergom		
1512	6:55		sz.v.	Kassa, Csorba		156	6:35		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		19	5:55		sz.v.	Torbágy		133	5:55		sz.v.	Nagymaros		
1002	7:00		gy.v.	(Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce)		102	6:50		kel.ost.	Wien Páris,		313	6:00		sz.v.	Pécel		6701	6:00		sz.v.	Szolnok, Cegléd		
602	7:05		sz.v.	Arad, Brassó		510	7:00		sz.v.	(Ostende		17	6:05		sz.v.	Komárom		901 ¹⁾	6:10		kel.ost.	(Konstantinápoly,		
906	7:10		sz.v.	Belgr., Sofia, Sarajevo		1402	7:05		sz.v.	Segesvár, Stanisla		1707	6:15		sz.v.	Stanisla, Msziget					sz.v.	(Konstantinápoly,		
1302	7:20		sz.v.	Fehring, Graz, Triest		104	7:55		sz.v.	Nagyszombat, Wien		11	6:25		sz.v.	Wien		701 ²⁾	6:10		sz.v.	Bukarest		
402	7:25		sz.v.	(Stryj, Przemyśl, Lemberg)		158	8:00		sz.v.	Dunakeszi-Alag		1505	6:30		gy.v.	(Lemberg, Poprád,		153	6:25		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		
312	7:30		sz.v.	Gödöllő		708	8:25		gy.v.	Orsova, Bázias		407	6:50		sz.v.	Lemberg, Stryj, Kass		6507	6:30		sz.v.	Lajosmizse		
908	7:45		sz.v.	Belg., Sofia, Vinkovce		134	8:45		sz.v.	Nagymaros		1007	6:50		sz.v.	Fiume, Zágráb		135	6:35		sz.v.	Nagymaros		
608	7:50		sz.v.	Arad, Brassó, Bukar.	712	8:40		sz.v.	Esztergom	1003	7:00		gy.v.	Róma, Trieszt, Fiume	1407	6:40		sz.v.	Berlin, Zsolna					
1102 ¹⁾	8:05		gy.v.	B.-Füred, Tapolca	4104	9:05		sz.v.	Wien, Berlin	315	7:05		sz.v.	Gödöllő	503	6:50		gy.v.	Maros-Vásárhely					
406	8:10		sz.v.	Munkács, Lawoczne	160	9:45		sz.v.	Rákospalota-Ujpest	513	7:20		sz.v.	Brassó, Kolozsvár	4105	7:10		sz.v.	Esztergom					
512	8:20		sz.v.	Kolozsvár, Brasso	162	11:00		sz.v.	Rákospalota-Ujpest	917 ^{a)}	7:25		sz.v.	Kunszentmiklós-Tass	709	7:15		sz.v.	Bukarest, Bázias					
1906	8:25		sz.v.	Eszék, Bród	6504	11:10		sz.v.	LajosmizseKecskemét	317	7:30		sz.v.	Gödöllő	155	7:20		sz.v.	Rákospalota-Ujpest					
306	8:35		sz.v.	Ruttk, Berlin	136 ¹⁾	11:35		sz.v.	Nagymaros	319	7:40		sz.v.	Hatvan	125	7:25		sz.v.	Párkány-Nána					
1706	8:55		sz.v.	M.-sziget, Stanisla	730 ²⁾	11:55		sz.v.	Cegléd	21	7:45		sz.v.	Bicske	727	7:30		sz.v.	Cegléd					
2	9:10		gy.v.	Wien, Sopron	116	12:00		sz.v.	Wien	1309	8:00		sz.v.	Graz, Febrine	501	7:35		gy.v.	(Bukarest, Kolozs-					
22 ^{a)}	9:30		sz.v.	Bicske						911	8:10		sz.v.	Sarajevo, Belgrád	157	7:40		sz.v.	Vác					
1508 ²⁾	9:35		gy.v.	Kassa, Poprád-Felka						1513	8:15		sz.v.	Bártfa, Csorba, Kassa	6501	7:50		sz.v.	Kecskem., Lajosmizse					
918	10:00		sz.v.	Kunszentmiklós-Tass						1015	8:20		sz.v.	Paks	127	7:55		sz.v.	Párkány-Nána					
516	10:05		sz.v.	Nagykát						519	8:35		sz.v.	Bukarest, Kolozsvár	113	8:10		sz.v.	Páris, Wien					
1112	10:45		sz.v.	B.-Füred, Tapolca						321	8:45		sz.v.	Hatvan	4107	8:15		sz.v.	Esztergom					
24	11:55		sz.v.	Bicske						13	9:20		sz.v.	Győr	719	8:40		sz.v.	K.-K.-Félegyháza					
314 ^{a)}	12:00		sz.v.	Gödöllő						307	9:25		sz.v.	Berlin, Ruttk	129	8:45		sz.v.	Párkány-Nána					
										1005	9:35		gy.v.	Fiume, Tapolca	159	9:10		sz.v.	Dunakeszi-Alag					
										913	9:55		sz.v.	Szabadka	705	9:25		gy.v.	Szeged					
										5	10:05		gy.v.	(Bruck-Királyhida,	1401	9:40		sz.v.	Berlin, Zsolna, Pozs.					
										409	10:20		sz.v.	(Szombathely, Sopron	4109	9:55		sz.v.	Esztergom					
										23	10:45		sz.v.	Miskolc	161	10:30		sz.v.	Rákospalota-Ujpest					
										605	11:30		gy.v.	(Nagyvárad, Debre-	715	10:45		sz.v.	Szeged					
															119	11:25		sz.v.	Galánta					
															163	12:00		sz.v.	Rákospalota-Ujpest					
Délután					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	Délután					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	Délután					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	Délután					j) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 4) Vasár- és ünnepnapokon május 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik. — 5) Minden hétfőn, szerdán és szombaton közlekedik.	
612	12:20		sz.v.	Arad, Tóvis, Msziget		164	12:05		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		323	12:10		sz.v.	Gödöllő		165	12:50		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		
914	12:20		sz.v.	Ujvidék, Sarajevo		714	12:15		sz.v.	Szeged		611	12:30		sz.v.	Bukarest, Arad		137	1:20		sz.v.	Nagymaros		
314	12:30		sz.v.	Hatvan		1404	12:20		gy.v.	Zsolna, Berlin		301	12:50		gy.v.	Berlin, Ruttk		703	1:25		gy.v.	Bukarest, Bázias		
10	12:30		sz.v.	Szombathely, Wien		138	12:25		sz.v.	Nagymaros		903	1:00		sz.v.	(Konstantinápoly,		167	1:40		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		
1008	12:45		sz.v.	Fiume, Róma, Eszék		4106	12:30		sz.v.	Esztergom		401	1:05		sz.v.	(Belgrád		505	1:50		gy.v.	Rákospalota-Ujpest		
24 ^{a)}	1:00		sz.v.	Bicske		166	1:00		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		7	1:20		sz.v.	Lemberg, Kassa		103	2:00		sz.v.	(Tóvis, Kolozsvár,		
1504	1:20		gy.v.	Kassa, Poprád-Felka		4140 ²⁾	1:05		tv.sz.	Piliscsaba		601	1:25		gy.v.	(Wien, Sopron		4111	2:08		sz.v.	(Szatmárnémeti		
316	1:25		sz.v.	Gödöllő		168	1:30		sz.v.	Dunakeszi-Alag		1901	1:55		sz.v.	Bukarest, Arad		j	169	2:40		sz.v.		Esztergom
1204	1:40		gy.v.	Fehring, Graz		4108	1:50		sz.v.	Esztergom		1501	2:20		gy.v.	(Sarajevo, Bród,		171	3:00		sz.v.	Dunakeszi-Alag		
404	2:00		sz.v.	(Sátorfalvi hely,		106	2:00		gy.v.	Wien, Páris		325	2:10		sz.v.	(Szabadka		6508	3:40		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		
4	2:05		sz.v.	(Lemberg, Kassa		126	2:10		sz.v.	Párkány-Nána		1801	2:25		sz.v.	Graz, Fehring		713	4:05		sz.v.	Kecskem., Lajosmizse		
604	2:10		sz.v.	Wien, Páris		170	2:15		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		919	2:40		sz.v.	Kunszentmiklós-Tass		139	4:10		sz.v.	Rákospalota-Ujpest		
916	2:15		sz.v.	Kiskőrös		4110	2:20		sz.v.	Esztergom		1507 ²⁾	6:25		gy.v.	Bicske		4113	5:05		sz.v.	Temesv.-Józsefváros		
304	2:20		gy.v.	Ruttk, Berlin		506	2:25		gy.v.	(Szatmárnémeti,		1705	7:00		sz.v.	Nagykát		173	3:50		sz.v.	Nagymaros		
318	2:25		sz.v.	Hatvan	108	2:30		sz.v.	(Brassó,															